

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки підприємства Національного фармацевтичного університету Міністерства охорони здоров'я України.

Науковий консультант: доктор фармацевтичних наук, професор
ТОЛОЧКО ВАЛЕНТИН МИХАЙЛОВИЧ
Національний фармацевтичний університет,
завідувач кафедри управління та економіки фармації
ПККСФ

Офіційні опоненти: доктор фармацевтичних наук, професор
МНУШКО ЗОЯ МИКОЛАЇВНА
Національний фармацевтичний університет,
завідуюча кафедрою менеджменту та маркетингу у фармації

доктор фармацевтичних наук, професор
ВОЛОХ ДМИТРО СТЕПАНОВИЧ
Національний медичний університет
ім. О.О. Богомольця,
завідувач кафедри організації та економіки фармації

доктор фармацевтичних наук, професор
КАЛІНЮК ТИМОФІЙ ГРИГОРОВИЧ
Львівський Національний медичний університет
ім. Данила Галицького,
завідувач кафедри технології ліків із курсом
промислової фармації

Провідна організація: Київська медична академія післядипломної освіти
ім. П.Л. Шупика МОЗ України,
кафедра промислової фармації

Захист дисертації відбудеться "14 вересня 2003 року о 10⁰⁰
годині на засіданні спеціалізованої Вченої Ради Д 64.605.01 при
Національному фармацевтичному університеті за адресою:
61002, м. Харків, вул. Пушкінська, 53.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного фармацевтичного університету (61168, м. Харків, вул. Блюхера, 4).

Автореферат розісланий "12 вересня 2003 року.

Вчений секретар
спеціалізованої Вченої Ради,
професор

Л.М. Малошган

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Реалізація в Україні конституційних гарантій щодо забезпечення основними лікарськими засобами (ЛЗ), які задовольняють потреби охорони здоров'я більшості населення в необхідних обсягах і за цінами, доступними як для окремих громадян, так і суспільства в цілому, потребує збереження внутрішнього фармацевтичного ринку України і зміцнення на ньому конкурентних позицій вітчизняних фармвиробників. Ефективність функціонування кожного підприємства в ринковій економіці, перспективи його розвитку, в першу чергу, визначаються можливістю випускати конкурентоспроможну продукцію. При цьому слід враховувати, що у фармацевті існують високі вимоги до якості продукції, жорстка система внутрішнього та зовнішнього контролю та інші обмежуючі фактори. Для подолання цих проблем необхідна активізація інноваційно-інвестиційної діяльності українських хіміко-фармацевтичних підприємств (ХФП). Але науково-технічний розвиток підприємств завжди супроводжується зростанням витрат, пов'язаних із розробкою та впровадженням у виробництво нових ЛЗ, удосконаленням технологій та умов їх виготовлення. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність підвищення цін на них з тим, щоб підприємства мали змогу відшкодувати підвищені витрати і забезпечувати накопичення власних фінансових ресурсів, потрібних для їх подальшого розвитку.

З іншого боку, фармацевтична промисловість виробляє продукцію високої соціальної значущості і тому, більш ніж інші галузі, вона повинна орієнтуватися на принципи соціально-етичного маркетингу і забезпечення доступності цін на ЛЗ.

Вирішити ці проблеми можливо тільки при наявності нової моделі фінансового забезпечення інноваційного розвитку фармацевтичної промисловості. Це визначило напрямок дисертаційного дослідження, а його актуальність обумовлена тим, що в роботах таких вчених, як Волох Д.С., Загорій В.А., Кабачна А.В., Мнушко З.М., Пономаренко М.С., Толочко В.М., Рєзсоха Т.М., Страшний В.В., Слободянов М.М. та ін. хоча і висвітлювалися окремі теоретичні і практичні аспекти організації й управління інноваційною діяльністю в галузі фармацевті, проблема формування відповідного до ринкових умов фінансового механізму стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичного виробництва до сьогоднішнього часу не досліджувалася. Не одержала розвитку і проблема впровадження стратегічного фінансового менеджменту на вітчизняних ХФП. Не проводилися комплексні дослідження в галузі управління ефективністю інноваційно-інвестиційної діяльності в умовах фармацевтичного виробництва.

У зв'язку з цим розробку наукових основ стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку вітчизняного фармацевтичного виробництва і обґрунтування принципів, інструментів, методів та моделей, які б дозволили побудувати цілісну теорію фінансового забезпечення цих процесів у ринкових умовах, слід розглядати як один із стратегічних напрямків формування в Україні ефективної системи лікарського забезпечення населення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності з планами науково-дослідних робіт Національного фармацевтичного університету: "Розробка проблем підприємництва, менеджменту і маркетингу у фармацевті"

(номер державної реєстрації 0198U007009) і “Організація фармацевтичної справи, менеджмент і маркетинг у фармації” (номер державної реєстрації 0103U000479).

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування та розробка методологічних засад, методичних і практичних рекомендацій щодо механізмів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичного виробництва, формування та функціонування системи його фінансового забезпечення в умовах ринкового середовища.

Реалізація поставленої мети обумовила такі завдання дослідження:

- проаналізувати сучасний стан і тенденції інноваційно-інвестиційних процесів у фармацевтичному виробництві, визначити їх особливості;
- визначити сутність, розробити концептуальні засади забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичного виробництва і сформуванню відповідний категоріальний апарат;
- дослідити світовий досвід щодо використання фінансових механізмів стимулювання державою розвитку інноваційно-інвестиційних процесів у фармацевтичній промисловості і обґрунтувати напрямки запровадження цього досвіду в Україні;
- визначити сутність стратегічного фінансового менеджменту як основи механізму самофінансування ХФП у ринкових умовах;
- розробити організаційні засади впровадження фінансового менеджменту на вітчизняних ХФП;
- проаналізувати існуючі джерела фінансових ресурсів у фармацевтичній промисловості України, дослідити їх недоліки і переваги, побудувати класифікацію джерел фінансування ХФП в умовах науково-технічного розвитку;
- розробити методику аналізу, діагностики та управління фінансовим станом ХФП в умовах їх розвитку;
- обґрунтувати методологічні, науково-практичні підходи до оцінки й управління ефективністю інноваційно-інвестиційної діяльності, дослідити її вплив на фінансові результати ХФП;
- визначити сутність системного підходу до оцінки інвестиційної привабливості ХФП і розробити методику її вимірювання;
- побудувати систему оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів, адаптовану до специфіки фармацевтичної галузі;
- удосконалити науково-практичні підходи до ціноутворення на нові ЛЗ;
- обґрунтувати тактику та розробити практичні засади управління процесом генерування власних фінансових ресурсів ХФП в умовах їх розвитку.

Об'єктом дослідження є інноваційно-інвестиційна діяльність підприємств фармацевтичної галузі, націлена на створення в Україні ефективної системи лікарського забезпечення населення.

Предметом дисертаційного дослідження є фінансово-економічні механізми активізації інноваційно-інвестиційного розвитку ХФП у ринкових умовах: принципи, методи, інструменти, важелі, які стимулюють стратегічну спрямованість їх діяльності, забезпечують відшкодування підвищених витрат, пов'язаних з розробкою і впровадженням інновацій, сприяють ефективному використанню ресурсів та зростанню конкурентоспроможності.

Методи дисертаційного дослідження. У процесі обґрунтування сутності і побудови моделі фінансового забезпечення розвитку фармацевтичної промисловості України в умовах ринку, впровадження нових підходів до оцінки й управління ефективністю інноваційно-інвестиційної діяльності ХФП та комплексної оцінки їх інвестиційної привабливості застосовувався системний метод. Категоріальний апарат розроблено на основі методу узагальнення та наукової абстракції.

При проведенні дисертаційних досліджень також використовувалися методи фінансово-економічного аналізу, вибіркового обстеження, експертної оцінки (для визначення факторів, які впливають на інноваційно-інвестиційний потенціал, інноваційно-інвестиційний розвиток ХФП, їх фінансовий стан та інвестиційну привабливість).

З економіко-математичних методів у роботі застосовувалися: метод таксономії (для розрахунку інтегральних і комплексних показників); кластерний аналіз (з метою групування ХФП у залежності від одержаних оцінок інтегральних і комплексних показників); дискримінантний аналіз (для визначення факторів, які відіграють вирішальне значення при віднесенні підприємства до певного класу за проведеною класифікацією); метод багатомірної регресії (для побудови моделей залежності інноваційно-інвестиційного потенціалу, інноваційно-інвестиційного розвитку, фінансового стану ХФП, витрат на виробництво, чистого прибутку і чистих грошових надходжень від факторних ознак).

Визначення і обґрунтування оптимальних напрямків інноваційної та фінансової стратегій ХФП проводилося із застосуванням SWOT – аналізу та бенчмаркінгу.

При розробці науково-практичних підходів до ціноутворення на нові ЛЗ використовувалися методи та прийоми фармакоекономічного аналізу.

У процесі обґрунтування і побудови моделі управління грошовими потоками на ХФП застосовувалися методи імітаційного моделювання.

Розрахунки здійснювалися на персональному комп'ютері з використанням програмних пакетів Statistica, Statgraphics Plus, Microsoft Excel.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регулюють головні напрямки інноваційної, інвестиційної, фінансово-господарської діяльності підприємств в Україні, нормативно-правові акти, рекомендаційні та статистичні матеріали Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Державного комітету статистики України. У роботі використані рекомендації зарубіжних і вітчизняних експертів, публікації міжнародних організацій. Використані також дані інформаційно-аналітичних бюлетенів і оглядів, монографічна і довідкова література, в тому числі зарубіжна.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше в Україні науково обґрунтовано інноваційну модель виробництва з урахуванням специфіки фармацевтичної галузі, яка характеризується значним потенціалом саморозвитку завдяки ефекту інноваційного важеля; запропоновано багаторівневу та багатоканальну систему її фінансового забезпечення, ядром якої є самофінансування ХФП.

Отримали подальший розвиток теоретичні і науково-практичні аспекти фінансового менеджменту: обґрунтовано сутність, принципи впровадження стратегічного фінансового менеджменту

як основи самофінансування ХФП в умовах конкурентного середовища; розроблено організаційні засади стратегічного фінансового менеджменту на підприємствах фармацевтичної промисловості.

Введено в науковий обіг категорію “ефективне самофінансування підприємства”; запропоновано методику оцінки показника ефективного самофінансування для ХФП.

За результатами дослідження стану та тенденцій інноваційних процесів у фармацевтичному секторі обґрунтовано необхідність інтеграції ресурсів і капіталу для фінансового забезпечення “інноваційних проривів”. Вперше запропоновано модель створення в Україні фармацевтичної промислово-фінансової групи (ПФГ).

Знайшли подальший розвиток теоретичні і науково-практичні підходи до визначення сутності та оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу (ІІП) підприємств. Проведено класифікацію ХФП за комплексним показником ІІП.

Визначено зміст категорії “інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства” (ІР). Вперше запропоновано використання інтегрального показника ІР як узагальнюючого показника ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств, розроблено методику його оцінки для ХФП.

Вперше доведено, що існує експоненціальна залежність між рівнем інноваційно-інвестиційного розвитку ХФП і темпами зростання фінансових результатів їх діяльності.

Удосконалено горизонтальну класифікацію інновацій у фармації; вперше запропоновано вертикальну класифікацію інновацій у залежності від глибини передбачуваних змін, яку покладено в основу побудови галузевої методики оцінки ефективності і ризику інноваційних проєктів.

Вперше розроблено концепцію управління інвестиціями з урахуванням специфіки фармацевтичної галузі. Доведено необхідність і визначено сутність системного підходу до оцінки й управління інвестиційною привабливістю ХФП. Запропоновано методику оцінки інвестиційної привабливості підприємств, яка на відміну від традиційних підходів, що базуються на визначенні в головному фінансового стану підприємств (ФСП), враховує також і рівень їх інноваційно-інвестиційного розвитку; побудовано матрицю інвестиційної привабливості вітчизняних фармвиробників. Теоретично обґрунтовано і розроблено галузеву методику комплексної оцінки інноваційно-інвестиційних проєктів з урахуванням їх економічної, соціальної і бюджетної ефективності, а також притаманного для них рівня ризику.

Знайшли подальший розвиток методологічні і методичні основи ціноутворення на нові ЛЗ з використанням фармакоекономічних підходів.

Сформовано науково-практичні підходи до управління власними фінансовими ресурсами ХФП в умовах їх розвитку: запропоновано адекватну до ринкових умов систему управління витратами; впроваджено фінансові критерії оптимізації виробничої програми; розроблено методичні засади моделювання цінової політики підприємств з метою оптимізації їх прибутку; визначено основні напрямки підвищення ефективності амортизаційної політики ХФП.

Удосконалено механізм управління оборотними активами підприємств з урахуванням специфіки фармацевтичного виробництва, розроблено методичні засади побудови оптимальної моделі управління оборотними активами ХФП, яка базується на використанні сучасних інформаційних технологій.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані розробки створюють реальний фінансовий механізм активізації інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичної промисловості України. За підсумками досліджень розроблені та впроваджені в роботу Державного наукового центру лікарських засобів, Державної інспекції з контролю якості лікарських засобів, хіміко-фармацевтичних підприємств, у навчальний процес вищих фармацевтичних та медичних закладів такі матеріали:

методичні рекомендації “Оцінка інвестиційної привабливості хіміко-фармацевтичних підприємств”, ухвалені ПК “Фармація” МОЗ України і АМН України (протокол № 19 від 19.12.2001 р.) та узгоджені в МОЗ України, впроваджено в діяльність ЗАТ “Київський вітамінний завод”, ЗАТ “Стома”, ЗАТ “Біолік”, ЗАТ “Лексім-Харків”, ВАТ ХФЗ “Червона Зірка”, ТОВ “Медичні препарати”, ЗАТ ФФ “Дарниця”, ВАТ “Лубнифарм” та ін. (акти впровадження відповідно від 01.03.2002р., 11.06.2002р., 16.07.2002р., 19.07.2002р., 9.10.2002р., 18.10.2002р., 2.10.2002р., 4.11.2002р.);

методичні рекомендації “Фінансовий аналіз і діагностика діяльності хіміко-фармацевтичних підприємств”, ухвалені ПК “Фармація” МОЗ України і АМН України (протокол № 19 від 19.12.2001р.) та узгоджені в МОЗ України, впроваджено в діяльність ЗАТ “Стома”, ВАТ “Лубнифарм”, ДП “ДЗ ДНЦЛЗ”, ТОВ “Вега”, ЗАТ “Біолік”, ВАТ ХФЗ “Червона Зірка”, ЗАТ ФФ “Дарниця”, КДПВБП “Біофарма”, ЛОКВП “Фармація” та ін. (акти впровадження відповідно від 30.05.2002р., 14.06.2002р., 24.06.2002р., 31.05.2002р., 19.07.2002р., 6.08.2002р., 7.09.2002р., 14.10.2002 р., 23.03.2003 р.);

методичні рекомендації “Оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу і його впливу на ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності хіміко-фармацевтичних підприємств”, ухвалені ПК “Фармація” МОЗ України і АМН України (протокол № 25 від 21.11.2002 р.) та узгоджені в МОЗ України, впроваджено в діяльність ЗАТ ФФ “Дарниця”, ЗАТ “Київський вітамінний завод”, ЗАТ “Стома”, ЗАТ “Лексім-Харків”, ВАТ “Лубнифарм”, ЗАТ “Біолік”, ВАТ ХФЗ “Червона Зірка”, ДП “ДЗ ДНЦЛЗ” та ін. (акти впровадження відповідно від 23.08.2002р., 1.03.2002р., 2.07.2002р., 19.08.2002р., 14.09.2002р., 25.07.2002р., 23.09.2002р., 11.10.2002р.);

методичні рекомендації “Методика вибору постачальників субстанцій і матеріалів фармацевтичними підприємствами з урахуванням вимог логістичного підходу”, ухвалені ПК “Фармація” МОЗ України і АМН України (протокол № 20 від 23.01.2002 р.) та узгоджені в МОЗ України, впроваджено в діяльність ЗАТ ФФ “Дарниця”, ЗАТ “Біолік”, ВАТ ХФЗ “Червона Зірка”, ВАТ “Лубнифарм”, ЗАТ “Лексім-Харків” та ін.(акти впровадження відповідно від 30.07.2002р., 19.08.2002р., 1.08.2002р., 23.07.2002р., 19.07.2002р.);

методичні рекомендації “Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проектів у фармацевтичному виробництві”, ухвалені ПК “Фармація” МОЗ України і АМН України (протокол № 25 від 21.11.2002 р.) та узгоджені в МОЗ України, впроваджено у діяльність Державного наукового центру лікарських засобів, ЗАТ ФФ “Дарниця”, ТОВ ФК “Здоров’я”, ЗАТ “Київський вітамінний завод”, ДП “ДЗ ДНЦЛЗ”, КДПВБП “Біофарма”, ВАТ “Фармак”, ЗАТ “Борщівський ХФЗ”, ХДФП “Здоров’я народу”, ВАТ “Концерн-Стирол”, ЛОКВП “Фармація” та ін. (акти впровадження відповідно від 18.09.2003р., 20.12.2002р., 24.12.2002р., 3.02.2003р., 9.01.2003р., 16.01.2003р., 27.01.2003р., 2.04.2003р., 14.02.2003р., 12.03.2003р., 27.03.2003р.);

методичні рекомендації “Управління запасами на фармацевтичних підприємствах”,

ухвалені ПК “Фармація” МОЗ України і АМН України (протокол № 25 від 21.11.2002 р.) та узгоджені в МОЗ України, впроваджено в діяльність Державного наукового центру лікарських засобів, Державної інспекції з контролю якості лікарських засобів в Харківській області, ЗАТ ФФ “Дарниця”, ТОВ ФК “Здоров’я”, ЗАТ “Київський вітамінний завод”, КДПВБП “Біофарма”, ВАТ “Фармак”, ХДФП “Здоров’я народу”, ЗАТ “Борщагівський ХФЗ”, ВАТ “Концерн-Стирол” та ін. (акти впровадження відповідно від 18.09.2003р., 11.12.2002р., 17.12.2002р., 3.12.2002р., 3.02.2003р., 17.03.2003р., 19.03.2003р., 15.04.2003р., 2.04.2003р., 8.04.2003р.);

методичні рекомендації “Впровадження менеджменту витрат на хіміко-фармацевтичних підприємствах”, ухвалені ПК “Фармація” МОЗ України і АМН України (протокол № 25 від 21.11.2001 р.) та узгоджені в МОЗ України, впроваджено в діяльність Державного наукового центру лікарських засобів, ЗАТ ФФ “Дарниця”, ХДФП “Здоров’я народу”, ТОВ ФК “Здоров’я”, ЗАТ “Київський вітамінний завод”, ВАТ “Фармак”, ВАТ “Концерн-Стирол”, ЗАТ “Борщагівський ХФЗ”, ВАТ “Лубнифарм”, ДП “ДЗ ДНЦЛЗ”, КДПВБП “Біофарма” та ін. (акти впровадження відповідно від 18.09.2003р., 17.12.2002р., 2.12.2002р., 7.04.2003р., 3.02.2003р., 17.04.2003р., 11.04.2003р., 2.04.2003р., 24.04.2003р., 21.03.2003р., 29.04.2003р.),

Положення про фінансовий відділ хіміко-фармацевтичного підприємства та посадову інструкцію фінансового менеджера хіміко-фармацевтичного підприємства впроваджено в діяльність ХДФП “Здоров’я народу”, ВАТ “Лубнифарм”, ЗАТ “Лекхім-Харків”, ЛОКВП “Фармація”, ЗАТ “Борщагівський ХФЗ” (акти впровадження відповідно від 18.11.2002р., 6.12.2002р., 19.03.2003р., 27.03.2003р., 02.04.2003р.).

Матеріали дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі кафедр економіки підприємства, управління та економіки фармації ПКСФ НФаУ, кафедри менеджменту та економіки в сімейній медицині ХМАПО, кафедри організації та економіки фармації КМАПО ім. П.Л. Шупика, кафедри організації та економіки фармації Львівського Національного медичного університету ім. Данила Галицького, Луганського Державного медичного університету (акти впровадження відповідно від 19.11.2002р., 7.12.2003р., 11.11.2002р., 5.02.2003р., 30.01.2003р., 14.02.2003р.).

Особистий внесок здобувача. Усі відображені в дисертації висновки та положення наукової новизни одержані автором самостійно. У дисертації не були використані ідеї або розробки, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові праці. Із таких праць дисертантом були використані лише положення, які становлять його особистий внесок.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні і методичні положення, практичні результати дослідження висвітлювалися автором на конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції “Дослідження і оптимізація економічних процесів” (Харків, ХДУ, 1998 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми стабілізації і економічного розвитку” (Харків, 1998 р.), науково-практичній конференції “Досягнення сучасної фармації та перспективи її розвитку в новому тисячолітті” (Харків, НФаУ, 1999 р.), VI Всеукраїнській науково-методичній конференції з проблем економічної кібернетики (Харків, ХДПУ, 2000 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Вчені України – вітчизняній фармації” (Харків, НФаУ, 2000 р.), XI Всеросійському конгресі “Фармакоэкономика на рубежі III тисячоліття” (Москва, 2000 р.), науково-практичній конференції “Сучасні проблеми фармацевтичної науки і практики” (Харків, НФаУ, 2001 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Ак-

туальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України” (Харків, Харківська академія банківської справи, 2001 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Підвищення ролі фінансових відносин у комплексному соціально-економічному розвитку регіону” (Дніпропетровськ, ДДУ 2001 р.), Міжнародній науково-технічній конференції “Приладобудування 2001” (Ялта, 2001 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Проблеми формування та реалізації інвестиційної стратегії господарюючого суб’єкта” (Дніпропетровськ, 2002 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Здобутки та перспективи розвитку управління фармацевтичними організаціями в умовах ринкової економіки” (Харків, НФаУ, 2003 р.).

Публікації. Основні положення та найважливіші результати дисертаційного дослідження опубліковані автором самостійно та у співавторстві у 68 роботах, зокрема статей у фахових виданнях – 29; монографія – 1; підручник – 1; методичних рекомендацій – 7; інформаційних листів – 2.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, опису літератури (розділ 1), розділу, який присвячено об’єктам та методам досліджень (розділ 2), експериментальної частини (розділ 3 – 7), загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 386 сторінках машинопису, містить 83 рисунки, 73 таблиці і 124 додатки. Список використаної літератури містить 497 джерел, у тому числі 53 іноземних авторів.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Опис літератури. Механізми активізації інноваційно-інвестиційних процесів у фармацевтичному виробництві

Аналіз практики діяльності провідних зарубіжних фармацевтичних компаній свідчить про те, що більшість з них сьогодні обрали інноваційну парадигму розвитку, що по суті відкрило їм “друге дихання”. Ця проблема є досить актуальною і для України, тому питання щодо передчасності її постановки перед вітчизняними фармвиробниками (через обмеженість інвестиційних ресурсів) не повинно виникати, оскільки її невирішеність генерує загрозу подальшого зменшення інвестиційних можливостей українських ХФП, а відтак, реальність поступового скорочення контрольованої частки вітчизняного фармацевтичного ринку внаслідок втрати конкурентоспроможності і неможливість виходу на зарубіжні ринки.

Проведений аналіз дозволив визначити основні риси, притаманні інноваційно-інвестиційним процесам у вітчизняній фармацевтичній промисловості на сучасному етапі розвитку: орієнтація на генериковий тип виробництва; активне розширення асортименту ЛЗ, які виробляються; надання переваг методам цінової конкуренції; невисокі темпи оновлення основних фондів (ОФ) і впровадження нових технологічних процесів; підвищення уваги до питань виходу на перспективні ринки субстанцій; поступова модернізація виробничої бази у відповідності з правилами GMP; зростання вимог до рівня професійної підготовки кадрів; обмеженість інвестиційних ресурсів; переважання в структурі інвестиційних витрат – витрат на технічне переозброєння виробництва та ін.

Проаналізовано існуючі погляди на сутність інновацій, розглянуто їх різноманітні класифікації. Досліджено методологічні підходи до характеристики інноваційно-інвестиційного процесу, інноваційно-інвестиційної діяльності, інноваційно-інвестиційного потенціалу, інноваційно-інвестиційного розвитку, а також методи їх оцінки. Визначено недоліки, притаманні цим підходам, доведено необхід-

ність створення категоріального апарату для оцінки інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичного виробництва і розробки науково-обґрунтованої методики його вимірювання.

Активізація інноваційно-інвестиційних процесів у фармацевтичній галузі потребує створення відповідної системи фінансового забезпечення. Узагальнення досвіду країн з ринковою економікою щодо форм і методів державного регулювання інноваційно-інвестиційних процесів дозволило зробити висновок, сьогодні повинні набувати все більш суттєвого значення такі непрямі методи їх державного стимулювання, як податкова, амортизаційна, кредитна політика, державна політика в сфері регулювання цін, стимулювання залучення іноземних інвестицій та ін.

Закономірною світовою тенденцією розвитку фармацевтичної галузі в умовах науково-технічного прогресу стають процеси концентрації та інтеграції капіталу. Досліджені головні чинники, що сьогодні впливають на активізацію цих процесів в Україні. Обґрунтовано актуальність проблеми консолідації ресурсів та капіталу у вітчизняному фармацевтичному секторі в умовах загострення конкурентної боротьби і поступової еволюції її форм.

Проаналізовано переваги і недоліки таких найбільш перспективних форм інтеграції капіталу у фармацевтичній галузі, як утворення стратегічних альянсів, стратегічних мереж і ПФГ.

Методологічні основи дисертації й основні методи дослідження

В основу побудови запропонованої моделі інноваційного розвитку вітчизняного фармацевтичного виробництва повинні бути покладені такі принципи: безперервність, економічність, гнучкість інноваційно-інвестиційної діяльності та її адаптованість до зміни факторів зовнішнього і внутрішнього середовища; відповідність умовам ресурсного забезпечення підприємств, їх потенціалу; орієнтація на потреби ринку; пріоритет процесних інновацій над продуктовими; надання переваг неціновим методам конкурентної боротьби, зокрема якості ЛЗ; інтеграція науки і виробництва з активним залученням підприємницького капіталу (банківського, торговельного та ін.); комерціалізація науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР).

Загальний вигляд запропонованої інноваційної моделі розвитку фармацевтичного виробництва і аналіз її відмінностей у порівнянні з традиційною моделлю представлено у табл. 1. Наведена модель характеризується високим потенціалом саморозвитку завдяки дії ефекту інноваційного важеля. Економічна ефективність її функціонування досягається за умов:

$$T_{\Pi} > T_{\text{ВР}} > T_{\text{НА}} > T_{\text{А}} > T_{\text{В}} > T_{\text{ОВ}}, \quad (1)$$

де T_{Π} – темпи росту прибутку;

$T_{\text{ВР}}$ – темпи росту виручки від реалізації;

$T_{\text{НА}}$ – темпи росту нематеріальних активів;

$T_{\text{А}}$ – темпи росту активів;

$T_{\text{В}}$ – темпи росту інноваційних витрат;

$T_{\text{ОВ}}$ – темпи росту операційних витрат.

Інноваційний розвиток фармацевтичної галузі стає можливим лише при систематичному впровадженні всього комплексу інновацій (рис. 1).

Аналіз рис інноваційної і традиційної моделі розвитку фармацевтичного виробництва

Характеристики моделі	Традиційна модель	Інноваційна модель
Головні ресурсні складові і характер виробничих процесів	Матеріальні активи; матеріало- та енергоємність процесів і продукції	Нематеріальні активи; інтелекто- та інформоемність процесів і продукції; матеріало- та енергозбереження
Продукти і ринки	Продукція з відносно тривалим життєвим циклом; перевага відомих генеричних ЛЗ в асортиментному портфелі; масові ринки	Продукція, що швидко оновлюється з урахуванням потреб споживачів; орієнтація на зростання частки оригінальних ЛЗ в асортименті; ринки з високим ступенем сегментації
Операційні основи	Орієнтація на створення оптимального операційного стандарту	Постійне вдосконалення техніки і технології; перетворення як основний операційний стандарт
Якість виробництва	Контроль за якістю субстанцій, ЛЗ, процесів	Створення системи управління якістю на всіх етапах руху ресурсів; впровадження принципів TQM
Постачальники	Відбір постачальників за критерієм ціни; часта зміна постачальників	Оптимізація вибору постачальників за критерієм "ціна / якість"; встановлення з ними тривалих партнерських взаємовідносин
Управління	Використання функціональних підходів в управлінні; ієрархічна організаційна структура управління; жорсткий розподіл функціональних обов'язків і каналів зв'язків	Орієнтація на системні підходи в управлінні; формування децентралізованих мереж (стратегічний центр + напівавтономні бізнес-одиниці); розвиток горизонтальних зв'язків; розробка загальної і функціональних стратегій
Кадри	Робоча сила як витрати	Робоча сила як актив; професійна підготовка як інвестиції у майбутнє; створення системи безперервної підготовки кадрів
Витрати	Контроль за витратами; головне завдання – економія на витратах	Впровадження системи управління витратами за центрами відповідальності; оптимізація витрат для забезпечення необхідного рівня якості ЛЗ; витрати на збут ЛЗ перевищують витрати на їх виробництво
Ціни	Орієнтація на політику низьких цін на ЛЗ	Оптимізація цін на ЛЗ за критерієм "витрати / ефективність"
Маркетинг і збут	Робота зі значною кількістю дистриб'юторів; використання окремих елементів маркетингового комплексу	Концентрація каналів розподілу ЛЗ; активне використання всіх елементів маркетингового комплексу
Джерела фінансування інноваційно-інвестиційних процесів	Перевага власних фінансових ресурсів підприємств; незначна частка зовнішніх інвестиційних ресурсів; бюджетне фінансування наукових досліджень	Інтеграція промислового, банківського, торговельного капіталів; створення стратегічних альянсів і мереж з метою розширення фінансових ресурсів; комерціалізація НДДКР; активне використання зовнішніх джерел інвестування; бюджетне контрактне фінансування фундаментальних досліджень
Конкуренція	Переважно за параметром ціни	Переважно за неціновими параметрами; конкурентна кооперація

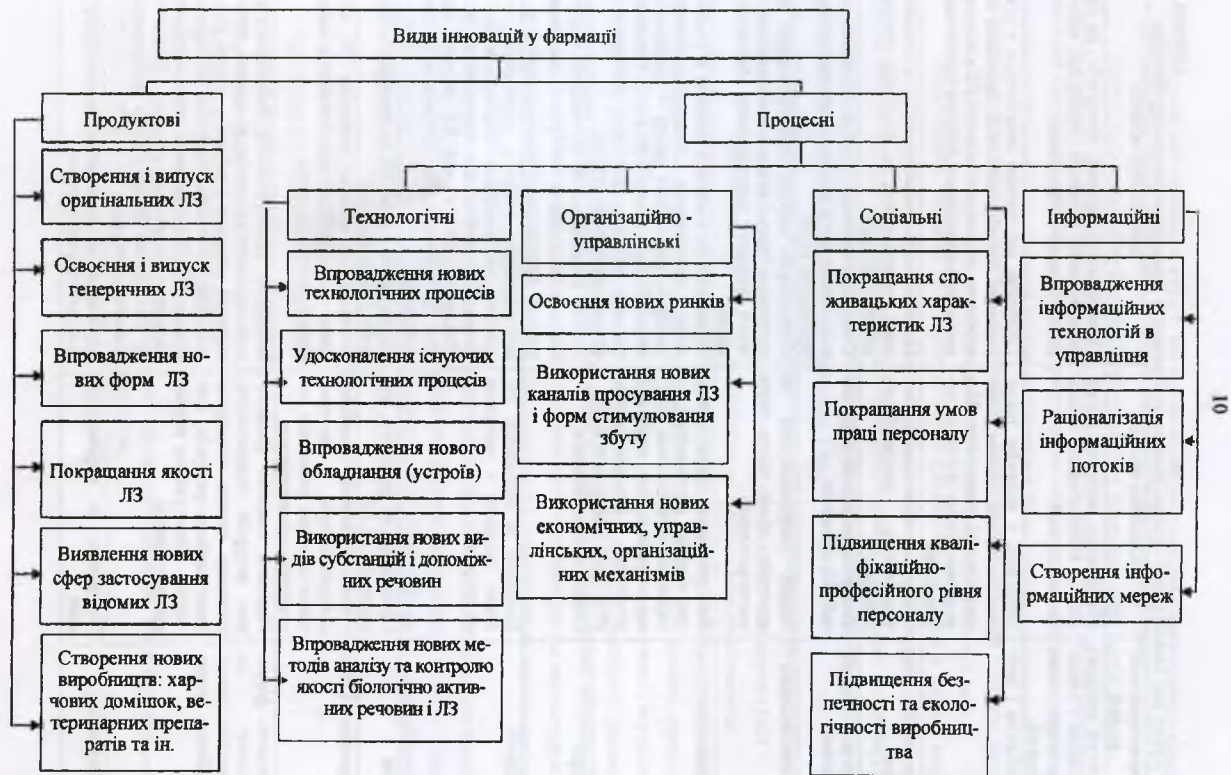

Рис. 1. Класифікація інновацій у фармацевті

Інноваційний процес у фармацевтичній галузі має суттєві відмінності у порівнянні з іншими галузями: багатостадійність, наявність таких специфічних етапів, як біофармацевтичні, доклінічні, клінічні дослідження (I – IV фази); значна тривалість і висока вартість інноваційних розробок; тривалий інвестиційний лаг; відносно коротка тривалість життєвого циклу більшості ЛЗ; необхідність забезпечення доступних цін на ЛЗ для споживачів; реальність конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках з могутніми фармацевтичними корпораціями, які здійснюють масштабну інноваційну діяльність та ін.

Визначені особливості потребують специфічних підходів щодо побудови відповідного до специфіки галузі механізму відшкодування інноваційних витрат і створення умов для стимулювання її інноваційно-інвестиційного розвитку.

У роботі обґрунтовано, що ринково-орієнтована система фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичної галузі повинна бути багаторівневою та багатоканальною (рис. 2).

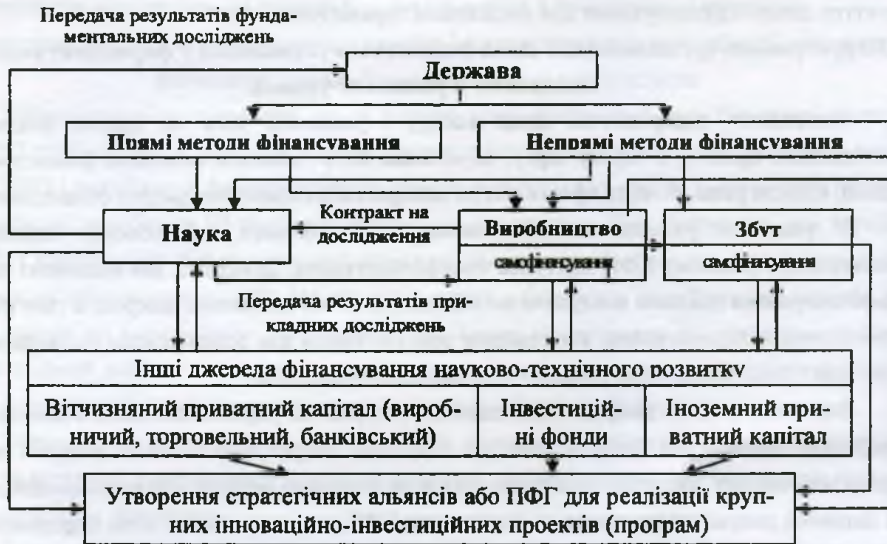

Рис. 2. Ринково-орієнтована система фінансового забезпечення інноваційних процесів у фармацевтичній галузі

Найважливішою складовою (підсистемою) цієї системи є активна політика держави щодо використання адекватних до ринкових умов фінансових методів стимулювання науково-технічного розвитку. Вони повинні забезпечувати відшкодування витрат, пов'язаних зі створенням і впровадженням у виробництво нових ефективних ЛЗ; зацікавленість фармвиробників щодо вибору стратегічних пріоритетів фінансово-господарської діяльності; гнучке використання системи фінансових важелів; створення умов для формування у підприємств фінансових ресурсів в обсягах, необхідних для стабільного економічного розвитку.

Ядром системи фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичної галузі повинен бути механізм реального самофінансування ХФП, заснований на використанні принципів і підходів стратегічного фінансового менеджменту.

Нами запропоновано систему стратегічного фінансового менеджменту на ХФП, суб'єктом якої виступає фінансова служба (фінансова дирекція, фінансовий відділ), її структурні підрозділи, а також фахівці, які мають відповідну спеціальну підготовку і які, спираючись на одержану інформацію, розробляють стратегію й тактику фінансової діяльності.

Об'єктом управління є сукупність фінансових ресурсів, грошових потоків, фінансових відносин і фінансових ризиків, які виникають у процесі фінансово-господарської діяльності ХФП.

Взаємодія між суб'єктом і об'єктом здійснюється через такі управлінські функції, як планування, організація, мотивація, координація та контроль. Означені первісні функції фінансового менеджменту повинні бути пов'язані загальними процесами комунікацій та прийняття рішень.

Практична реалізація функцій фінансового управління повинна здійснюватися через певний фінансовий механізм, який являє собою сукупність сучасних фінансових методів, інструментів та важелів і повинен забезпечувати адаптацію підприємства до умов конкурентного середовища, безперервність його економічного розвитку, потрібні обсяги й оптимальну структуру джерел фінансування для досягнення стратегічних цілей.

Обґрунтування організаційних засад фінансового управління у фармацевтичній промисловості в ринкових умовах

Можливості підприємства щодо вибору і реалізації того чи іншого інноваційно-інвестиційного проекту, в першу чергу, обумовлені його наявними власними фінансовими ресурсами, а також реальністю та ефективністю використання зовнішніх джерел фінансування.

У ринкових умовах основним методом фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку ХФП виступає самофінансування. Доведено, що головною ознакою самофінансування повинна виступати незалежність від позикових джерел, а таке фінансове забезпечення підприємства, яке створює реальні умови для розширеного відтворювального процесу і досягнення його стійкого економічного зростання.

Визначені основні джерела інвестиційних ресурсів на українських ХФП і побудована їх класифікація. Проведений аналіз виявив, що структура джерел інвестиційних ресурсів на ХФП України залишається достатньо усталеною протягом тривалого періоду. Щодо тенденцій структурної динаміки джерел інвестування на вітчизняних ХФП, то виявлено, що вони відрізняються від світових тенденцій і тенденцій, які притаманні, наприклад, підприємствам фармацевтичної промисловості Росії, для яких характерне поступове зниження частки прибутку в загальній сумі інвестиційних ресурсів і суттєве зростання за останні роки питомої ваги амортизаційних відрахувань. Визначена актуальність і доведена доцільність використання у вітчизняній фармацевтичній промисловості таких перспективних форм інвестиційного забезпечення, як випуск корпоративних облігацій, проектне фінансування, лізингові та факторингові операції, франчайзинг та ін.

Найважливішою умовою впровадження стратегічного фінансового менеджменту на ХФП є створення відповідної організаційної структури, за допомогою якої поєднуються різні центри фінансового управління, регламентуються внутрішні зв'язки і досягається стійка система службових взаємовідносин між структурними підрозділами та працівниками апарату управління.

До недавнього часу на більшості ХФП не існувало фінансових відділів як самостійних структурних підрозділів. Всю фінансову роботу традиційно виконував фінансовий сектор (гру-

жливість враховувати взаємопов'язаність і взаємообумовленість чинників, які на нього впливають, створюють умови для моделювання й оцінки фінансової стратегії;

- необхідність розробки системи фінансових критеріїв, які б враховували: по-перше, сучасний стан розвитку ринкових відносин в Україні; по-друге, специфіку функціонування фінансів ХФП. Ці критерії не можуть бути єдиними для всіх підприємств галузі, які суттєво відрізняються за потужностями, техніко-організаційним потенціалом та іншими показниками, тому доцільною є розробка гранично припустимого рівня ключових фінансових критеріїв за класами підприємств.

Розроблено алгоритм методики інтегрального аналізу ФСП ХФП, який включає 5 послідовних етапів: відбір локальних фінансових показників; розробка аналітичної бази (диференційованих шкал локальних фінансових показників) для оцінки ФСП за основними його напрямками; визначення зон якісної оцінки ФСП; розрахунок комплексних фінансових показників та інтегрального показника ФСП ($I_{\text{фсп}}$) і визначення припустимого діапазону коливання їх параметрів за відповідними зонами якісної оцінки; діагностика фінансового стану окремого підприємства шляхом його ідентифікації за зоною якісної оцінки та аналізу динаміки $I_{\text{фсп}}$.

Для проведення інтегрального аналізу ФСП ХФП запропоновані наступні локальні показники: коефіцієнт покриття (X_1); коефіцієнт абсолютної ліквідності (X_2); коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості (X_3); коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом (X_4); коефіцієнт фінансової стійкості (X_5); коефіцієнт маневровості власного капіталу (X_6); коефіцієнт обіговості оборотних активів (X_7); коефіцієнт обіговості запасів (X_8); коефіцієнт обіговості власного капіталу (X_9); рентабельність власного капіталу (X_{10}); рентабельність продажу (X_{11}); рентабельність активів (X_{12}).

На підставі проведених досліджень побудовано економетричні моделі для розрахунку інтегрального показника фінансового стану ХФП та комплексних показників ліквідності (K_L), фінансової стійкості ($K_{\text{фс}}$), ділової активності ($K_{\text{да}}$) і рентабельності ($K_{\text{рен}}$) (табл. 2).

Таблиця 2

Економетричні моделі для розрахунку $I_{\text{фсп}}$, K_L , $K_{\text{фс}}$, $K_{\text{да}}$, $K_{\text{рен}}$

Вид моделі	Критерії оцінки моделі
$K_L = 0,1575 + 0,1930X_1 + 0,8557X_2 - 0,0155X_3$	$R^2 = 0,9510$ t-критерій Ст'юдента: для вільного члена – 6,2178; X_1 – 7,4808; X_2 – 10,2307; X_3 – 2,3722; F-критерій – 110,07;
$K_{\text{фс}} = -0,0547 + 0,0485X_4 + 0,1716X_5 + 0,5751X_6$	$R^2 = 0,7546$; t-критерій Ст'юдента: для вільного члена – 1,5119; X_4 – 1,4181; X_5 – 1,8575; X_6 – 3,1762; F-критерій – 107,41;
$K_{\text{да}} = -0,0427 + 0,0085X_7 + 0,365X_8 + 0,1152X_9$	$R^2 = 0,9512$; t-критерій Ст'юдента: для вільного члена – 3,7637; X_7 – 1,4606; X_8 – 7,0541; X_9 – 10,3783; F-критерій – 110,58;
$K_{\text{рен}} = 0,1847 + 0,4431X_{10} + 0,5267X_{11} + 0,2406X_{12}$	$R^2 = 0,9968$; t-критерій Ст'юдента: для вільного члена – 35,7139; X_{10} – 15,6106; X_{11} – 14,4210; X_{12} – 6,4702; F-критерій – 175,43;
$I_{\text{фсп}} = -0,1515 + 0,3014K_L + 0,3231K_{\text{фс}} + 0,3399K_{\text{да}} + 0,2754K_{\text{рен}}$	$R^2 = 0,9850$; t-критерій Ст'юдента: для вільного члена – 10,0051; K_L – 11,0354; $K_{\text{фс}}$ – 3,4115; $K_{\text{да}}$ – 8,2912; $K_{\text{рен}}$ – 11,5704; F – критерій – 263,37.

З використанням запропонованої методики інтегральної оцінки ФСП визначені гранично припустимі діапазони коливання інтегрального і комплексних фінансових показників ХФП за зонами якісної оцінки.

На підставі одержаних оцінок за допомогою кластерного аналізу проведене розподілення ХФП за зонами якісної оцінки ФСП:

I зона (добрий ФСП) - ЗАТ ФФ “Дарниця”; ВАТ “Київмедпрепарат”; ЗАТ «Боршагівський ХФЗ»; ДП “ДЗ ДНЦЛЗ”;

II зона (задовільний ФСП) - ВАТ “Фармак”; ТОВ ФК “Здоров’я”; ВАТ “Луганський ХФЗ”; ХДФП “Здоров’я народу”; ВАТ “Дніпрофарм”; ВАТ “Галичфарм”; ЗАТ “Біолік”;

III зона (незадовільний ФСП) – КДПВБП “Бюфарма”; ЗАТ “Київський вітамінний завод”; ОПХРІ “Біостимулятор”; ДП “Львівлікпрепарати”; ВАТ “Монфарм”; ВАТ ХФЗ “Червона Зірка”; ВАТ Лубнифарм”;

IV зона (кризовий ФСП) - Межиріцький вітамінний завод; Одеський завод бакпрепаратів; ВАТ “Вітаміни”.

Порівняння фактичних значень фінансових показників окремого підприємства з припустимими значеннями, визначеними для певної зони якісної оцінки ФСП, дозволяє ідентифікувати його фінансовий стан, оцінювати найбільш слабкі місця в його фінансовій діяльності і вносити конкретні пропозиції щодо напрямків удосконалення фінансового менеджменту на підприємстві та вибору орієнтирів при розробці фінансової стратегії.

Обґрунтування механізму впливу ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності хіміко-фармацевтичних підприємств на умови їх самофінансування

Для всебічної оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності ХФП в ринкових умовах запропоновано використовувати категорію інноваційно-інвестиційного розвитку. Під інноваційно-інвестиційним розвитком розуміється такий розвиток, який досягається шляхом тісної взаємодії науки і виробництва завдяки розробці та реалізації обґрунтованої інноваційної стратегії та її відповідного інвестиційного забезпечення, що обумовлює не тільки якісні перетворення у сфері виробництва та реалізації ЛЗ, які проявляються у випуску нових препаратів, впровадженні нової техніки, прогресивної технології, підвищенні інтелектуального потенціалу, використанні нових організаційних форм і методів управління, але й сприяє підвищенню рівня і глибини використання ресурсів підприємства, зростанню його конкурентоспроможності (що знаходить відображення в позитивній динаміці темпів його економічного розвитку) і рентабельності виробничої та інвестиційної діяльності.

Запропоновану модель системного підходу до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності ХФП наведено на рис. 3. Як видно з цієї моделі, для узагальнюючої оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства рекомендовано інтегральний показник інноваційно-інвестиційного розвитку (ІІР), який розраховується на базі використання чотирьох комплексних показників: рівня інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства ($K_{ІІП}$); рівня використання ресурсів ($K_{ВР}$); динаміки економічного розвитку ($K_{ЕР}$), рентабельності виробничої та інвестиційної діяльності ($K_{РД}$).

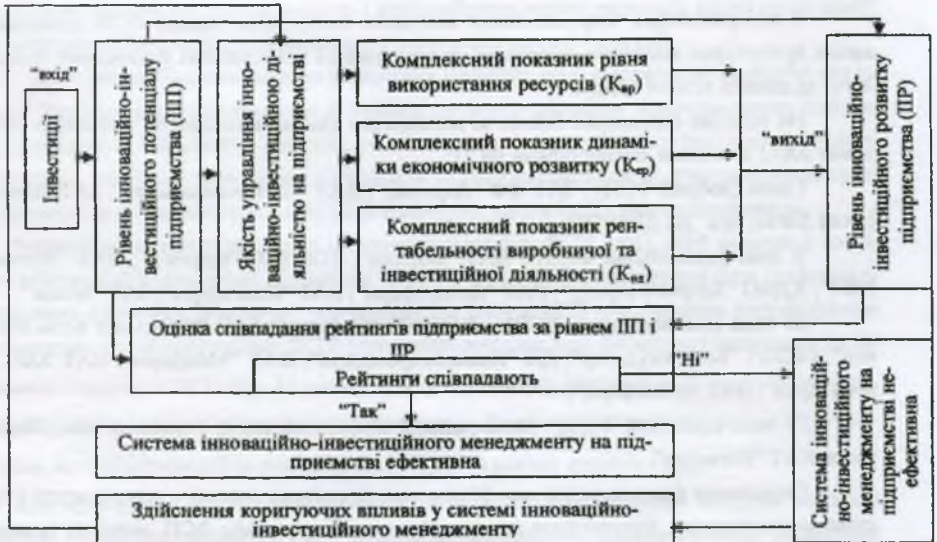

Рис. 3. Модель системного підходу до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності ХФП

Однчасне використання чотирьох комплексних показників для оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності дає змогу реалізувати багатокритеріальний підхід до її вимірювання. Актуальність і необхідність використання подібного підходу пов'язана, по-перше, з тим, що створення моделі багатомірної оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності ХФП забезпечує проведення всебічної і повної її оцінки; по-друге, надає можливість сформувати механізм зворотного впливу на рівень інноваційно-інвестиційного менеджменту підприємства на підставі одержаних оцінок.

Для розрахунку комплексних показників з використанням двохстадійної фільтрації відібрані такі локальні показники:

- $K_{\text{ІП}}$: показник зносу основних фондів (x_1); показник оновлення основних фондів (x_2); показник фондоозброєності праці (x_4); показник оновлення асортименту продукції (x_5); частка продукції, що виробляється на експорт (x_6); коефіцієнт автоматизації і механізації праці (x_7); коефіцієнт реінвестування прибутку (x_{10}); частка робітників, які мають вищу освіту (x_{11});

- $K_{\text{ВР}}$: фондовіддача (x_{12}); матеріаломісткість ЛЗ (x_{13}); продуктивність праці (x_{14}); витрати на одиницю продукції (x_{15});

- $K_{\text{ЕР}}$: темпи зростання обсягів виробництва (x_{17}); темпи зростання обсягів збуту (x_{18}); ринкова частка підприємства (x_{19});

- $K_{\text{РД}}$: рентабельність операційної діяльності (x_{20}); рентабельність інвестиційної діяльності (x_{21}).

За допомогою кластерного аналізу визначені 4 зони якісної оцінки ХФП за рівнем інноваційно-інвестиційного розвитку і обґрунтовані гранично припустимі діапазони коливання інтегрального показника ($I_{\text{ІР}}$) для кожної зони:

I зона (високий рівень ІІР) $0,50 \leq I_{ІІР} \leq 1$;

II зона (задовільний рівень ІІР) $0,35 \leq I_{ІІР} < 0,50$;

III зона (рівень ІІР нижчий за середній) $0,15 \leq I_{ІІР} < 0,35$;

IV зона (низький рівень ІІР) $0 \leq I_{ІІР} < 0,15$.

Результати розрахунку інтегрального показника інноваційно-інвестиційного розвитку по 21 ХФП наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Інтегральний показник інноваційно-інвестиційного розвитку ХФП

N	Підприємство	I _{ІІР}	N	Підприємство	I _{ІІР}
1	ЗАТ ФФ "Дарниця"	0,6331	12	ВАТ "Дніпрофарм"	0,2532
2	ВАТ "Фармак"	0,5086	13	ВАТ "Вітаміни"	0,2483
3	ТОВ ФК "Здоров'я"	0,5297	14	ВАТ ХФЗ "Червона Зірка"	0,2418
4	ЗАТ "Борщагівський ХФЗ"	0,5911	15	ВАТ "Монфарм"	0,2442
5	ВАТ "Київмедпрепарат"	0,5073	16	КДПІВБП "Біофарма"	0,2056
6	ВАТ "Галичфарм"	0,3935	17	ДП "Львівлікпрепарати"	0,2028
7	ДП "ДЗ ДНЦЛЗ"	0,5033	18	ЗАТ "Київський вітамінний завод"	0,2556
8	ЗАТ "Біолік"	0,3898	19	ХД ФП "Здоров'я народу"	0,3205
9	ВАТ "Луганський ХФЗ"	0,3881	20	Межиріський вітамінний завод	0,0671
10	ВАТ "Лубнифарм"	0,1798	21	Одеська фабрика бакпрепаратів	0,0502
11	ОПХРІ "Біостимулятор"	0,1995			

З метою визначення головних напрямків підвищення інноваційно-інвестиційного розвитку ХФП методом гребеневої регресії побудована модель залежності інтегрального показника інноваційно-інвестиційного розвитку від локальних показників:

$$I_{ІІР} = -0,09402 + 0,0039 x_4 + 0,5064 x_5 + 0,2382 x_{10} + 0,0079 x_{12} + \\ + 0,0014 x_{14} + 0,1438 x_{17} + 0,0108 x_{18} + 0,0028 x_{19} + 0,0943 x_{20} + 0,1224 x_{21}$$

Коефіцієнт регресії (R) для наведеної моделі дорівнює – 0,9898; коефіцієнт детермінації – 0,9798. За критерієм F – критерієм Фішера і t-критерієм Ст'юдента модель також адекватна і значуща.

Встановлено, що провідне значення для цілей підвищення рівня інноваційно-інвестиційного розвитку ХФП відіграють такі фактори: коефіцієнт оновлення асортименту продукції, фондоозброєність праці, коефіцієнт реінвестування прибутку, фондовіддача, продуктивність праці, темпи зростання обсягів виробництва, темпи зростання обсягів збуту, ринкова частка підприємства, рентабельність виробничої діяльності, рентабельність інвестиційної діяльності.

Ефективна інноваційно-інвестиційна діяльність є необхідною умовою підвищення фінансових результатів діяльності кожного підприємства, стійкого зростання його капіталу і, в кінцевому підсумку, його здатності до самофінансування. Для встановлення залежності між інтегральним показником ІІР ХФП і фінансовими результатами їх діяльності (виручка від реалізації, чистий прибуток, чисті грошові надходження), проводилися дослідження на 21 підприємстві. У процесі аналізу досліджувалися такі функції: лінійна; Коба-Дугласа; експоненціальна; Гомперца; логістична; поліном другого ступеня.

Проведені дослідження показали, що найкраще залежність між фінансовими результатами діяльності ХФП (y) і рівнем їх інноваційно-інвестиційного розвитку (x) описує експоненціальна функція (табл. 4). Це дозволяє зробити важливий висновок: за умов невисокого рівня ІР на ХФП спостерігається повільне зростання фінансових результатів їх діяльності (ВР, ЧП, ЧГН); при високому рівні ІР має місце швидке нелінійне зростання фінансових результатів і, таким чином, створюються сприятливі умови для збільшення обсягів рефінансування прибутку в інноваційно-інвестиційні проекти і забезпечення реального самофінансування підприємств.

Таблиця 4

Моделі залежності між фінансовими результатами діяльності ХФП і рівнем їх інноваційно-інвестиційного розвитку

Вид моделі	Критерії оцінки моделі
Виручка від реалізації (ВР)	
$y_1 = 899,2147 e^{5,151023x}$	$R = 0,9536; R^2 = 0,9094$
Чистий прибуток (ЧП)	
$y_2 = 206,3603 \cdot e^{5,7224x}$	$R = 0,9736; R^2 = 0,9480$
Чисті грошові надходження (ЧГН)	
$y_3 = 260,8958 e^{5,4923x}$	$R = 0,9700; R^2 = 0,9410$

Концепція управління інвестиціями у фармацевтичній промисловості

Управління інвестиційною привабливістю набуває особливої актуальності в умовах недостатності власних фінансових ресурсів підприємств, необхідних для реалізації крупних інноваційно-інвестиційних проектів. Проведені дослідження довели, що інвестиційну привабливість ХФП слід розглядати не тільки як функцію їх фінансового стану (що є традиційним), але і як функцію їх інноваційно-інвестиційного розвитку.

Крім того, оцінка інвестиційної привабливості підприємств не може обмежуватися лише апіорним аналізом, який висвітлює той стан, що мав місце в попередньому періоді. Обов'язковим етапом оцінки інвестиційної привабливості підприємств повинен також бути етап прогнозування основних фінансових і техніко-економічних показників, який дозволить врахувати не тільки їх рівень, що склався на даний момент, а також передбачувані тенденції змін.

Запропоновано алгоритм оцінки інвестиційної привабливості ХФП. Практичне застосування, з точки зору узагальненої оцінки інвестиційної привабливості ХФП, має матриця інвестиційної привабливості. Ця матриця будується на підставі попередньо розрахованих гранично припустимих значень інтегральних показників I_{IP} та $I_{ФП}$ за визначеними зонами якісної оцінки (табл. 5).

Найбільшою інвестиційною привабливістю характеризуються квадранти 1, 2, 5. За результатами дослідження в них розташовані такі підприємства: ЗАТ ФФ "Дарниця"; ВАТ "Фармак"; ТОВ ФК "Здоров'я"; ЗАТ "Борщівський ХФЗ"; ВАТ "Київмедпрепарат"; ДП "ДЗ ДНЦЛЗ". Нижчу, але достатньо високу, інвестиційну привабливість мають підприємства, які розташовані у квадранті 6. Квадранти матриці за номерами 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 не відповідають критеріям інвестиційної привабливості, тому підприємствам, що в них розташо-

вані, потрібне коригування інвестиційної та фінансової стратегій та активне впровадження сучасних інструментів фінансового та інвестиційного менеджменту в практику їх діяльності.

Таблиця 5

Матриця інвестиційної привабливості хіміко-фармацевтичних підприємств

Якісна оцінка ІП Якісна оцінка ФСП	Високий	Задовільний	Нижчий за середній	Стагнація
Добрий	$0,50 \leq I_{IP} < 1$ $0,50 < I_{ФСП} < 1$ 1 ↑ 1; 4; 5; 7	$0,31 \leq I_{IP} < 0,5$ $0,50 \leq I_{ФСП} < 1$ 2 ↑	$0,15 \leq I_{IP} < 0,31$ $0,50 \leq I_{ФСП} < 1$ 3 ↓	$0 \leq I_{IP} < 0,15$ $0,50 \leq I_{ФСП} < 1$ 4 ↓
Задовільний	$0,50 \leq I_{IP} < 1$ $0,25 \leq I_{ФСП} < 0,5$ 5 ↑ 2; 3	$0,31 \leq I_{IP} < 0,5$ $0,25 \leq I_{ФСП} < 0,5$ 6 → 6; 8; 9	$0,15 \leq I_{IP} < 0,31$ $0,25 \leq I_{ФСП} < 0,5$ 7 ↓ 12; 19	$0 \leq I_{IP} < 0,15$ $0,25 \leq I_{ФСП} < 0,5$ 8 ↓
Незадовільний	$0,50 \leq I_{IP} < 1$ $0,10 \leq I_{ФСП} < 0,25$ 9 ↓	$0,31 \leq I_{IP} < 0,5$ $0,10 \leq I_{ФСП} < 0,25$ 10 ↓	$0,15 \leq I_{IP} < 0,31$ $0,10 \leq I_{ФСП} < 0,25$ 11 ↓ 10; 11; 14; 15; 16; 17; 18	$0 \leq I_{IP} < 0,15$ $0,10 \leq I_{ФСП} < 0,25$ 12 ↓
Кризовий	$0,50 \leq I_{IP} < 1$ $0 \leq I_{ФСП} < 0,10$ 13 ↓	$0,31 \leq I_{IP} < 0,5$ $0 \leq I_{ФСП} < 0,10$ 14 ↓	$0,15 \leq I_{IP} < 0,31$ $0 \leq I_{ФСП} < 0,10$ 15 ↓ 13	$0 \leq I_{IP} < 0,15$ $0 \leq I_{ФСП} < 0,10$ 16 ↓ 20; 21

- ↑ - найбільш інвестиційно привабливі підприємства;
- підприємства з середнім рівнем інвестиційної привабливості;
- ↓ - інвестиційно не привабливі підприємства.

Ефективність інноваційно-інвестиційних проектів у значній мірі залежить від розміру та обґрунтованості витрат, пов'язаних з їх розробкою та реалізацією. Досліджено фактори, які найбільш суттєво впливають на їх рівень: вид інновацій (модифікаційна або базова); тип інновацій (процесна або продуктова); масштабність проекту і термін його реалізації; рівень інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства; залежність від суміжних виробництв; рівень цін на ресурси, обґрунтованість норм витрат матеріальних і трудових ресурсів у процесах, пов'язаних з реалізацією інноваційних рішень; рівень ризику, притаманний проекту та ін.

Успіх кожного інноваційно-інвестиційного проекту у фармацевтичній галузі також обумовлений рівнем обґрунтованості цін на ЛЗ. Доведено, що ринкова концепція ціноутворення на нові ЛЗ повинна базуватися на органічному поєднанні двох взаємодоповнюючих теорій: теорії трудової вартості і теорії корисності за умов врахування домінуючої ролі в процесі ціноутворення фактору корисності товару. Запропоновану модель ціноутворення на нові ЛЗ представлено на рис. 4.

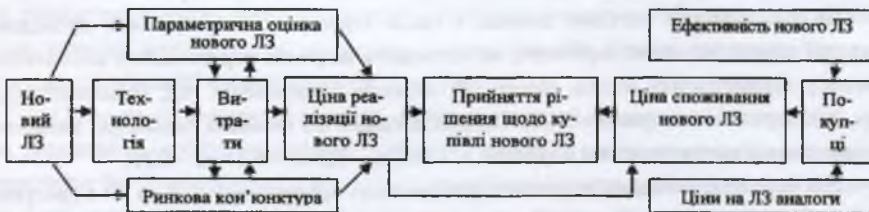

Рис. 4. Модель ціноутворення на нові ЛЗ у ринкових умовах

Проведені дослідження дозволили зробити висновок, що найбільш адекватним методом ціноутворення на нові ЛЗ є параметричне ціноутворення. Тому, коли на ринок виводиться новий ЛЗ, який має високий потенціал клінічної ефективності, ціна на нього може суттєво перевищувати ціни на препарати-аналоги, які мають значно меншу клінічну ефективність. Річ у тому, що створення нових, якісних ЛЗ потребує від ХФП додаткових витрат, пов'язаних з проведенням власних наукових досліджень, або придбанням відповідних патентів чи ліцензій, оформленням передбачених чинним законодавством аналітичної та технологічної нормативної документації, впровадженням нових технологій, оновленням засобів виробництва. Покриття цих витрат можливе лише за рахунок відповідної їх компенсації через ціну. Але важливим регулюючим моментом щодо обґрунтування межі підвищення ринкової ціни на новий ЛЗ повинно бути одержання споживачами додаткових переваг від використання нової продукції, які виправдовують витрачання ними додаткових коштів.

Отже, в процесі ціноутворення на нові ЛЗ повинна розраховуватися як мінімальна ціна (C_{\min}), яка обумовлюється витратами і необхідністю окупності інвестицій, так і максимальна ціна (C_{\max}), яка визначається комплексною параметричною оцінкою препарату. Різниця між верхньою і нижньою межею ціни являє собою простір підприємства по встановленню ціни, у середині якого на передній план виходять фактори, що визначають позиції і поведінку конкурентів, ціни та якість аналогічних товарів.

Для розрахунку верхньої припустимої межі ціни на ЛЗ, на відміну від існуючих підходів, запропоновано методику, що базується на розрахунку порівняльного комплексного індексу параметричної оцінки нового ЛЗ і препарату, обраного за базу для порівняння:

$$C_n^{\max} = C_g^p \times I_{n/g}, \quad (2)$$

де C_n^{\max} - максимально припустима ціна на новий ЛЗ, що забезпечує споживачам одержання фармакоекономічного ефекту;

C_g^p - середня ринкова ціна на ЛЗ, обраний за базу для порівняння;

$I_{n/g}$ - порівняльний комплексний індекс параметричної оцінки нового ЛЗ, який розраховується за формулою:

$$I_{n/g} = \sum_{k=1}^n a_k i_k, \quad (3)$$

де a_k - вагомість k -того локального параметру при проведенні комплексної параметричної оцінки нового ЛЗ;

i_k - локальний порівняльний індекс оцінки нового ЛЗ за k -тим параметром.

На базі вивчення наукових джерел, а також з урахуванням результатів проведеної експертної оцінки, визначені параметри, які впливають на рівень порівняльного комплексного індексу параметричної оцінки нового ЛЗ: клінічна ефективність (a_1); безпека (a_2); якість (a_3); зручність використання (a_4). Вагомість кожного з названих параметрів визначена з використанням методу рангової кореляції: $a_1 - 0,4$; $a_2 - 0,3$; $a_3 - 0,15$; $a_4 - 0,15$.

Для апробації методики розрахунку максимально припустимої ціни на ЛЗ з урахуванням фармакоекономічних підходів були використані такі критерії клінічної ефективності і безпеки ЛЗ: частота клінічного видужання (покращення), %; тривалість курсу лікування,

днів; частота виникнення побічних ефектів (ускладнень), %. Оскільки вагомість впливу на ціну ЛЗ фактора клінічної ефективності за даними експертної оцінки була визначена на рівні 0,4, а кількість показників, відібраних для характеристики клінічної ефективності ЛЗ – 2, то вагомість кожного з цих показників відповідно оцінювалася на рівні 0,2.

Розрахований на підставі запропонованого підходу комплексний показник параметричної оцінки нового ЛЗ – таблеток альтану 0,01 г № 100 виробництва ЗАТ “Боршагівський ХФЗ” дорівнює (табл. 6):

$$I_{\text{ЛЗ}} = 0,20 \left(1 + \frac{95,79 - 71,41}{71,41} \right) + 0,2 \left(1 + \frac{180 - 30}{180} \right) + 0,3 \left(1 + \frac{54,2 - 0}{54,2} \right) + 0,15 \left(1 + \frac{2 - 3}{3} \right) + 0,15 \left(1 + \frac{8 - 3}{8} \right) = 1,578$$

Таблиця 6

Дані параметричної оцінки нового ЛЗ і препарату-порівняння

Клінічна ефективність ЛЗ (частота клінічного вилучування), %	Тривалість курсу лікування, днів	Безпечність ЛЗ (частота виникнення побічних ефектів), %	Якість ЛЗ (відповідність умов виробництва вимогам GMP), бал	Зручність використання (продовження дії), кількість доз на добу
Новий ЛЗ – таблетки альтану 0,01 г № 100 виробництва ЗАТ “Боршагівський ХФЗ”				
95,79	30	-	2	3
Препарат-порівняння – таблетки сульфасалазину 0,5 г № 10 виробництва KRKA				
71,41	180	54,2	3	8

Враховуючи ринкову ціну препарату-порівняння – таблеток сульфасалазину, який є на сьогодні єдиним аналогом таблеток альтану, а також зважаючи на те, що кількість таблеток в упаковці останнього становить 50, конкурентоспроможна ціна для таблеток альтану 0,01 № 100 повинна бути нижчою за 83,95 грн (26,60 * 2 * 1,578).

У фармацевтичному виробництві ефект від реалізації будь-якого інноваційно-інвестиційного проекту повинен оцінюватися комплексно, а не тільки з боку комерційних інтересів окремого підприємства через одержання ним додаткових грошових надходжень. Оскільки при виробництві ЛЗ мова йде про специфічний товар, відшкодування витрат на придбання якого для певних категорій населення частково відбувається за рахунок бюджетних коштів, то досить важливою стає проблема оцінки бюджетної ефективності проекту, яка враховує вплив проекту на витрати (доходи) бюджету.

Особливого значення у фармації набуває також оцінка соціального ефекту від впровадження проекту, для розрахунку якого запропоновано використовувати показники “витрати-ефективність” або “витрати-корисність” (утилітарність). При цьому загальний соціальний ефект від використання нового препарату нами рекомендовано визначати, спираючись також на дані щодо динаміки захворювань за певною нозологією і показник частоти призначень певного ЛЗ серед препаратів даної фармакотерапевтичної групи.

Стосовно обґрунтування критерію оцінки економічної ефективності інноваційних проектів, зважаючи на особливості ринкової економіки і специфіку галузі, ми вважаємо доцільним використання багатокритеріального підходу, що передбачає формування гнучкої системи критеріїв, яка б дозволяла в залежності від цілей кожного проекту обрати найбільш відповідні. Система цих критеріїв повинна включати як абсолютні, так і відносні показники оцінки економічної ефектив-

ності. Доцільним також є врахування індексу змін інтегрального показника фінансового стану підприємства ($I_{\text{ФСП}}$), розрахованого для умов впровадження проекту, і запропонованого нами комплексного показника економічного зростання ($K_{\text{ез}}$), який дозволяє зважати на очікувані в разі реалізації проекту темпи зростання обсягів виробництва та збуту і зміну ринкової частки підприємства.

Запропоновану комплексну систему оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів у фармацевтичній галузі наведено на рис. 5.

Рис. 5. Комплексна система оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів в умовах фармацевтичного виробництва

Теоретичні та практичні основи розробки тактики управління фінансами хіміко-фармацевтичних підприємств в умовах інноваційно-інвестиційного розвитку

Для оцінки ефективності системи управління формуванням фінансових ресурсів на ХФП введено в науковий обіг поняття “ефективне самофінансування”, яке відображає взаємозв’язок між структурою джерел фінансування підприємства і його економічним зростанням. Для практичного застосування рекомендовано використання показника ефективного самофінансування ($KE_{\text{сф}}$):

$$KE_{\text{сф}} = \frac{BK}{\Sigma \Phi P} \times i_{\text{кез}}, \quad (4)$$

де BK – власний та прорівняний до нього капітал;

$\Sigma \Phi P$ – загальна сума фінансових ресурсів підприємства;

$i_{\text{кез}}$ – індекс комплексного показника економічного зростання підприємства.

За допомогою побудованих економетричних моделей визначено оптимальну частку валового самофінансування для досліджуваних ХФП.

Можливості кожного підприємства щодо генерування власних фінансових ресурсів в значній мірі визначаються наявністю у нього ефективної системи управління витратами. У процесі досліджень встановлено, що існуюча на більшості вітчизняних ХФП система управління витратами не відповідає ринковим умовам, оскільки такі необхідні складові ефективної системи управління витратами, як розробка бюджетів витрат за центрами відповідальності, системний аналіз причин їх невиконання, прогнозування рівня витрат на основі дослідження факторів внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування підприємства, використання маржинального підходу до обліку і розподілу витрат практично не застосовуються.

З метою підвищення ефективності управління витратами на ХФП запропонована система управління витратами, яка являє собою єдність наступних елементів: цілей управління витратами на певних етапах розвитку підприємств, приведених у відповідність із його стратегічними цілями; відповідної організації всіх структурних підрозділів, діяльність яких впливає на рівень витрат як центрів відповідальності; сучасних функцій і методів управління витратами.

Проведено оцінку вагомості, контрольованості та інтенсивності змін витрат на ХФП як у розтині економічних елементів, так і статей калькуляції. Визначені такі найбільш вагомі резерви зниження витратосемності фармацевтичного виробництва: підвищення рівня обґрунтованості виробничої програми; зниження матеріалоємності виробництва за рахунок оптимізації вибору постачальників сировини і матеріалів; зменшення відходів і втрат, пов'язаних з випуском бракованої і неякісної продукції; зменшення загальновиробничих і адміністративних витрат за рахунок удосконалення організаційної структури управління.

Доведено, що ядром ефективного менеджменту витрат на ХФП повинен стати управлінський облік. Запропоновані методичні підходи до розподілення накладних витрат на виробництво і реалізацію ЛЗ на базі впровадження управлінського обліку. Розраховані планові витрати на виробництво і реалізацію ЛЗ з використанням традиційного і маржинального підходів, які підтверджують більш високу обґрунтованість останнього.

Удосконалення менеджменту витрат передбачає необхідність розробки бюджетів для забезпечення координації різних підрозділів підприємства з метою оптимізації обсягу витрат на виробництво і реалізацію ЛЗ. Розроблено методичне та інформаційне забезпечення формування бюджетів на ХФП.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів ХФП важливим напрямком підвищення ефективності їх використання є оптимізація виробничої програми за допомогою фінансових критеріїв. Проведені розрахунки показали, що використання для цих цілей коефіцієнта внеску на покриття сприяє зростанню операційного прибутку, запасу фінансової міцності, зниженню точки безбитковості і рівня підприємницького ризику на підприємствах галузі.

Одним із найважливіших напрямків зростання власних фінансових ресурсів на ХФП є розробка і впровадження обґрунтованої інноваційної товарної стратегії. Дослідження висвітлили, що сьогодні для більшості вітчизняних фармвиробників притаманний вибір оборонної інноваційної стратегії, для якої характерна орієнтація на впровадження продуктових інновацій

модифікаційного типу (як правило, відомих генеричних ЛЗ) та їх позиціонування на вже освоєних ринках. Орієнтація на подібну стратегію обумовлює низький рівень генерування грошових надходжень й помірні темпи економічного зростання ХФП (табл. 7).

Таблиця 7
Середні темпи зростання продажу і відносна ринкова частка ХФП за типами інноваційної стратегії

Тип інноваційної стратегії	Номер зони розташування підприємств	Середні темпи зростання продажу (Т), %	Відносна ринкова частка (α), %	Прибутковість продажу	Потреба в інвестиціях	Рівень генерування грошових потоків
Активна наступальна	I	$T > 10$	$\alpha > 7$	висока +++	висока +++	високий +++/>++
Помірна наступальна	II	$10 \geq T > 5$	$\alpha > 2$	помірна ++	помірна ++	помірний ++/>+
	III	$T > 10$	$7 \geq \alpha > 2$			
Оборонна	IV	$5 \geq T > 2$	$\alpha > 2$	низька +	низька 0/+	низький +/>0
	V	$10 \geq T > 2$	$2 \geq \alpha > 0$			
Зупинення інноваційної діяльності	VI	$T \leq 2$	незалежно від розміру α	низька 0/+	відсутня 0	низький 0/+

Характерним для вітчизняних фармвиробників є також високий рівень дублювання асортименту ЛЗ. За даними на 01.01.2002 р. має місце дублювання асортименту з 343 ЛЗ, які виробляються в Україні. Встановлено, що для ХФП характерна обернено пропорційна лінійна залежність між коефіцієнтом дублювання асортименту ЛЗ і показником рентабельності продажу.

На відміну від західних фармацевтичних компаній, які спеціалізуються на виробництві обмеженого асортименту ЛЗ, вітчизняні ХФП виробляють достатньо широкий асортимент препаратів. До певної межі, яка визначається показником оптимальної широти асортименту, розширення асортименту ЛЗ підвищує рентабельність активів ХФП. Побудовані економетричні моделі залежності рентабельності активів (y) від широти асортименту ЛЗ (x) дозволили визначити оптимальну широту асортименту ЛЗ для різних за інноваційно-інвестиційним потенціалом класів підприємств (табл. 8).

Таблиця 8
Економетричні моделі залежності рентабельності активів від широти асортименту ЛЗ для різних класів ХФП

Класи підприємств за рівнем ІІП	Вид моделі	Параметри оцінки моделей	Оптимальна широта асортименту ЛЗ, найменувань
<u>Другий клас</u> Підприємства: 1, 2, 3, 4, 5	$y = -9,11559 + 0,160672x - 0,000666x^2$	$R = 0,8947$ $R^2 = 0,8005$	120
<u>Третій клас</u> Підприємства: 6, 7, 8, 9, 15	$y = -3,11720 - 0,088964x - 0,000571x^2$	$R = 0,8617$ $R^2 = 0,7425$	80
<u>Перший клас</u> Підприємства: 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19	$y = -1,15901 + 0,04758x - 0,000396x^2$	$R = 0,9638$ $R^2 = 0,9290$	60

Обґрунтовано, що розширення асортименту, в першу чергу, повинне здійснюватися в напрямку освоєння ЛЗ тих фармакотерапевтичних груп, які ще не впроваджені у виробництво на вітчизняних ХФП.

Цінова політика ХФП є одним із найважливіших важелів, за допомогою якого можна управляти обсягами операційного прибутку, що одержується внаслідок здійснення господарської діяльності. Оскільки операційний прибуток у ринковій економіці виступає головним джерелом самофінансування фармвиробників, важливим етапом формування їх ефективної цінової політики стає процес моделювання впливу зміни цін на обсяги операційного прибутку. Запропонований підхід до визначення гранично припустимого розміру цінової знижки на ЛЗ, який на відміну від традиційного підходу, що враховує лише обсяги реалізації ЛЗ, базується на розрахунках еластичності обсягів збуту ЛЗ, співвідношення змінної і постійної частини витрат на виробництво та реалізацію, а також очікуваної рентабельності препаратів при наданні знижок.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Проведений аналіз показав, що цілеспрямовані дослідження в напрямку формування фінансово-економічних механізмів управління інноваційно-інвестиційним розвитком фармацевтичного виробництва до теперішнього часу не проводилися. Актуальність зазначеної проблеми для реформування фармацевтичної галузі в Україні, її теоретичне і практичне значення обумовили необхідність визначити сутність, головні характеристики і принципи функціонування інноваційної моделі фармацевтичного виробництва; розробити категоріальний апарат інноваційно-інвестиційного розвитку; обґрунтувати напрямки побудови ринково орієнтованої системи стимулювання і фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку фармацевтичного виробництва; розробити організаційні засади впровадження стратегічного фінансового менеджменту на хіміко-фармацевтичних підприємствах як основи їх самофінансування; впровадити системний підхід до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності; сформувати концепцію управління інвестиціями у фармацевтичній галузі; обґрунтувати науково-практичні підходи до ціноутворення на інноваційні лікарські засоби; визначити перспективні джерела фінансування інноваційної діяльності хіміко-фармацевтичних підприємств у ринкових умовах і запропонувати пріоритетні напрямки підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами.

2. Дослідження сучасного стану та тенденцій інноваційно-інвестиційних процесів у фармацевтичній промисловості підтвердили, що вирішення двоєдиної задачі - створення в Україні ефективної системи лікарського забезпечення, з одного боку, та збереження вітчизняними фармвиробниками ринкових позицій і нарощування конкурентних переваг, з іншого, потребує зміни парадигми їх розвитку та орієнтації на інноваційну модель виробництва. Обґрунтовано, що реалізація цієї моделі потребує побудови відповідної до галузевої специфіки багаторівневої та багатоканальної системи фінансування.

Стратегічна орієнтація вітчизняної фармації на реалізацію конституційного права кожного громадянина на забезпечення ефективними, безпечними, якісними та доступними за ціною лікарськими засобами потребує активного використання з боку держави адекватних до ринкових умов методів стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів у галузі. Проаналізовано досвід різних країн щодо використання фінансових методів стимулювання державою

інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості. Доведено, що в умовах дефіциту державного бюджету в Україні пріоритет повинен надаватися використанню таких непрямих фінансових методів, як податкова, амортизаційна, кредитна та цінова політика.

3. Доведено об'єктивну обумовленість тенденції щодо інтеграції капіталу у фармацевтичному секторі в умовах його науково-технічного розвитку. Обґрунтовано доцільність для здійснення "інноваційних проривів" у вітчизняному фармацевтичному секторі створення фармацевтичної промислово-фінансової групи; запропоновано її організаційну структуру.

Проаналізовано джерела фінансових ресурсів у фармацевтичній промисловості, проведено їх класифікацію, досліджено переваги й недоліки. Визначено такі перспективні джерела інвестування хіміко-фармацевтичних підприємств в умовах науково-технічного розвитку, як випуск корпоративних облігацій, проектне фінансування, фінансовий лізинг та ін.

4. Науково обґрунтовано, що ядром системи фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку фармації в ринкових умовах повинен бути механізм реального самофінансування хіміко-фармацевтичних підприємств, заснований на використанні принципів і підходів стратегічного фінансового менеджменту. Побудовано систему стратегічного фінансового менеджменту для підприємств фармацевтичної промисловості, розроблено організаційні засади його впровадження на підприємствах галузі.

Обґрунтовано об'єктивну необхідність використання фінансового аналізу і фінансової діагностики на хіміко-фармацевтичних підприємствах як найважливіших складових механізму стратегічного фінансового менеджменту. Вперше запропоновано методикку інтегральної оцінки фінансового стану фармвиробників, яка дозволяє не тільки проводити його комплексний аналіз, але й управляти ним на базі визначення ефективності обраної фінансової стратегії.

5. Удосконалено класифікацію інновацій у фармації. Визначено сутність категорій "інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства" та "інноваційно-інвестиційний розвиток".

Доведено, що під інноваційно-інвестиційним потенціалом хіміко-фармацевтичного підприємства слід розуміти всю сукупність ресурсів, необхідних для його інноваційно-інвестиційної діяльності. Він обумовлює сприйнятливність підприємства до подальшого науково-технічного розвитку і потрібні у зв'язку з цим обсяги джерел фінансування. Оцінка та ідентифікація інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства дозволяють визначити його стратегічні компетенції та доцільність вибору певної інноваційної стратегії.

Запропоновано методикку вимірювання інноваційно-інвестиційного потенціалу хіміко-фармацевтичних підприємств і проведено кластеризацію підприємств за його рівнем. Досліджено, що найвищі темпи приросту результатів діяльності у порівнянні з темпами зростання інноваційних витрат притаманні підприємствам, які характеризуються найвищим у галузі інноваційно-інвестиційним потенціалом. Встановлено, що накопичений підприємством інноваційно-інвестиційний потенціал обумовлює обмеження щодо темпів зростання його фінансових результатів. З використанням розроблених економетричних моделей обґрунтовано пріоритетні напрямки нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу хіміко-фармацевтичних підприємств.

6. Вперше рекомендовано для оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств використовувати інтегральний показник інноваційно-інвестиційного розвитку. Методологічною основою його вимірювання є узагальнююча оцінка на базі таких комплексних показників, як інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства, рівень використання ресурсів, динаміка економічного зростання і рентабельність операційної та інвестиційної діяльності. Розраховано інтегральний показник інноваційно-інвестиційного розвитку для 21 підприємства фармацевтичної галузі. Визначено зони якісної оцінки підприємств за рівнем інноваційно-інвестиційного розвитку. Встановлено, що для підприємств фармацевтичної галузі характерна експоненціальна залежність між рівнем інноваційно-інвестиційного розвитку і зростанням фінансових результатів їх діяльності, тобто при високому його рівні має місце швидке, нелінійне зростання виручки від реалізації, чистого прибутку та грошових надходжень.

7. Розроблено концептуальні основи управління інвестиціями в умовах інноваційної моделі розвитку фармацевтичної промисловості, які поєднують науково-обгрунтоване вирішення такого комплексу завдань: розробка інвестиційної стратегії підприємства; оцінка й управління його інвестиційною привабливістю; управління інвестиційними проектами та проектними ризиками; оперативне управління інвестиційною діяльністю хіміко-фармацевтичних підприємств.

Вперше запропоновано системний підхід до оцінки інвестиційної привабливості підприємств фармацевтичної галузі, сутність якого полягає в тому, що інвестиційна привабливість, на відміну від загальноприйнятих підходів, розглядається не тільки як функція фінансового стану, але і як функція рівня інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства. Розроблено методику узагальнюючої оцінки інвестиційної привабливості фармвиробників, з використанням якої побудовано матрицю їх інвестиційної привабливості.

8. Вперше побудовано галузеву систему оцінки інноваційно-інвестиційних проектів з урахуванням їх економічної, соціальної та бюджетної ефективності. Проведено класифікацію та аналіз витрат, пов'язаних з реалізацією інноваційних проектів у фармацевтичному виробництві, досліджено резерви їх зниження.

Удосконалено науково-практичні підходи до ціноутворення на нові лікарські засоби, які, з одного боку, дозволяють підприємствам відшкодувати підвищені витрати, пов'язані з їх розробкою і впровадженням у виробництво, з іншого – забезпечують одержання споживачами фармако-економічного ефекту в процесі використання нових лікарських засобів.

9. Розроблено науково-практичні засади та визначено тактику управління фінансовими ресурсами хіміко-фармацевтичних підприємств в умовах їх розвитку. Обгрунтовано умови оптимізації використання позикових джерел фінансування.

Введено в науковий обіг категорію “ефективне самофінансування”, що передбачає формування підприємством такої структури джерел фінансування, при якій забезпечується не тільки його фінансова незалежність, але і створюються реальні умови для стійкого економічного розвитку. Запропоновано методику розрахунку показника ефективного самофінансування для підприємств фармацевтичної промисловості.

10. Опрацьовано такі основні напрямки управління формуванням власних фінансових ресурсів хіміко-фармацевтичних підприємств, як удосконалення менеджменту витрат, інноваційної

Статті у наукових фахових виданнях

1. Посилкіна О.В. Політика фармацевтичних підприємств у галузі управління оборотними активами і регулювання фінансових ризиків // Вісн. фармац. – 1997. – №2. – С. 92-96.
2. Посилкіна О.В. Банкрутство підприємств і необхідність його своєчасної діагностики // Вісн. фармац. – 1997. – №2. – С. 100-103.
3. Посилкіна О.В. Створення фінансово-промислової групи у фармацевтичній галузі як напрямок підвищення її конкурентоспроможності // Вісн. фармац. – 1998. – №1. – С. 79-82.
4. Посилкіна О.В., Толочко В.М. Актуальні проблеми фінансової політики у фармацевтичній галузі // Вісн. фармац. – 1998. – №2. – С. 87-91. Особистий внесок - обґрунтовано напрямки створення в Україні нової ринкової моделі управління фінансовим забезпеченням ХФП, запропоновано алгоритм формування фінансової стратегії підприємства, написано статтю.
5. Посылкина О., Сагайдак Р. Пути усовершенствования управления запасами в условиях химико-фармацевтических предприятий // Провизор. – 1999. – №15-16. – С. 65-66. Особистий внесок – проведено аналіз недоліків існуючої на ХФП системи управління запасами, розроблено методичні підходи до удосконалення цієї системи.
6. Посилкіна О. Управління фінансовою стійкістю фармацевтичних підприємств // Вісн. фармац. – 1999. – №1. – С. 108-111.
7. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В. Методи оптимізації виробничої програми на хіміко-фармацевтичних підприємствах за допомогою аналізу безбитковості // Вісн. фармац. – 2000. – №2. – С. 37-39. Особистий внесок – обґрунтовано необхідність впровадження методів оптимізації виробничої програми на ХФП з використанням фінансових критеріїв, здійснено розрахунки.
8. Посилкіна О.В., Попов С.Б., Зайченко Г.В. Фармакоеконімічні підходи до раціонального використання лікарських засобів // Клініч. фармац. – 2000. – №4. – С. 33-39. Особистий внесок – обґрунтовано необхідність впровадження фармакоеконімічних досліджень у фармацевтичну практику для створення в Україні ефективної системи лікарського забезпечення, написано статтю.
9. Посилкіна О.В., Тіманюк В.М. Комплексний підхід до оцінки конкурентоздатності інноваційних технологій у фармації // Вісн. фармац. – 2000. – №4. – С. 42-46. Особистий внесок – запропоновано механізм управління інноваційною діяльністю на ХФП.
10. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В. Особливості реалізації логістичного підходу до управління матеріальними ресурсами в умовах хіміко-фармацевтичних підприємств // Фармац. журн. – 2001. – №2. – С. 23-27. Особистий внесок – обґрунтовано методологічні і науково-практичні засади впровадження логістичного підходу до управління матеріальними ресурсами у фармацевтичному виробництві з урахуванням його специфіки.
11. Посилкіна О.В. Механізми активізації інвестиційної діяльності у фармацевтичному виробництві // Фармац. журн. – 2001. – №1. – С. 12-17.
12. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В. Особливості організації процесу складування матеріальних ресурсів на фармацевтичних підприємствах з урахуванням правил належного зберігання (GSP) та логістичного підходу // Ліки України. – 2001. – №7-8. – С. 16-17. Особистий внесок – розроблено науково-практичні підходи щодо удосконалення організації процесу складування запасів у фармацевтичному виробництві.

13. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В. Особливості організації процесу складування матеріальних ресурсів на фармацевтичних підприємствах з урахуванням правил належного зберігання (GSP) та логістичного підходу // Ліки України. – 2001. – №10. – С. 19-20.

14. Посилкіна О.В., Дубровіна Н.А. Оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу вітчизняних фармацевтичних підприємств // Ліки України – 2001. – №9. – С. 16-17. Особистий внесок – визначено сутність і розроблено методику інтегральної оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу ХФП, написано статтю.

15. Посилкіна О.В., Дубровіна Н.А. Оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу вітчизняних фармацевтичних підприємств // Ліки України. – 2001. – №10. – С. 16-18.

16. Посилкіна О. Використання фармакоекономічних підходів у процесі ціноутворення на лікарські засоби // Клініч. фармац. – 2001. – №1. – С. 22-26.

17. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В. Напрямки удосконалення організаційної структури управління хіміко-фармацевтичним виробництвом у відповідності з логістичним підходом // Вісн. фармац. – 2001. – №2. – С. 40-45. Особистий внесок – досліджено недоліки існуючої організаційної структури управління на ХФП, обґрунтовано напрямки її удосконалення у відповідності з логістичним підходом.

18. Посилкіна О.В. Дослідження джерел фінансування фармацевтичних підприємств в умовах їх розвитку // Вісн. фармац. – 2001. – №4. – С. 55-59.

19. Посилкіна О.В., Толочко В.М. Формування інвестиційної стратегії фармацевтичного підприємства // Ліки України. – 2001. – №2. – С. 21-23. Особистий внесок – визначено особливості інвестиційної діяльності ХФП в ринкових умовах, запропоновано алгоритм формування інвестиційної стратегії, написано статтю.

20. Посилкіна О.В. Шляхи удосконалення фінансового аналізу на фармацевтичних підприємствах // Вісн. фармац. – 2002. – № 3. – С. 67-73.

21. Посилкіна О.В. Визначення залежності ефективності діяльності хіміко-фармацевтичних підприємств від рівня їх інноваційно-інвестиційного потенціалу // Вісн. фармац. – 2002. – № 1. – С. 58-63.

22. Посилкіна О.В. Формування системи оцінки інноваційно-інвестиційних проектів в умовах фармацевтичного виробництва // Ліки України. – 2002. – №1. – С. 23-25.

23. Посилкіна О.В. Формування системи оцінки інноваційно-інвестиційних проектів в умовах фармацевтичного виробництва // Ліки України. – 2002. – №2. – С. 24-27.

24. Посилкіна О., Бенюх Н. Аналіз інвестиційної привабливості та ризику інвестицій у фармації // Ліки України. – 2002. – №3. – С. 8-10. Особистий внесок - розроблено класифікацію і проведено оцінку вагомості факторів, які визначають інвестиційну привабливість та ризик інвестицій у фармації, написано статтю.

25. Посилкіна О.В., Яковлева Л.В., Карбишева І.В. Фармакоекономічна оцінка нових лікарських засобів як основа розробки конкурентоспроможної ціни // Клініч. фармац. – 2002. – №2. – С. 9-15. Особистий внесок – розроблено методику визначення конкурентоспроможної ціни на ЛЗ, проведено розрахунки, написано статтю.

26. Посилкіна О.В. Методика комплексної оцінки інвестиційної привабливості фармацевтичних підприємств // Фармаком. – 2002. – №4. – С. 86-91.

27. Посылкина О.В., Тиманюк В.Н., Гладух Е.В. Коммерциализация результатов интеллектуальной деятельности в фармации // Лікарська справа. – 2002. – №4. – С. 16-19. Особистий внесок – досліджено джерела фінансування інноваційної діяльності і основні чинники, які гальмують розвиток інноваційної діяльності у вітчизняній фармацевтичній промисловості.

28. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В., Жуковина О.В. Напрямки удосконалення регіональної збутової політики вітчизняних фармвиробників // Фармаком. – 2003. – № 1. – С. 90 – 94. Особистий внесок – запропоновано алгоритм і обґрунтовано методичні підходи до вибору перспективних для певних фармвиробників регіональних ринків.

29. Посылкина О.В., Тиманюк В.Н., Гладух Е.В. Проблемы и перспективы развития инновационной деятельности в условиях переходного периода // Лікарська справа. – 2003. – №1. – С. 14-16. Особистий внесок – обґрунтовано напрямки формування в Україні фінансово-економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності у фармацевтичному секторі.

Публікації в інших наукових виданнях

1. Посылкина О. Проблемы банкротства предприятий // Бизнес Информ. – 1998. - №6. – С. 28-30.

2. Посылкина О. Финансовые механизмы активизации инвестиционных проектов (Химико-фармацевтическая промышленность) // Бизнес Информ – 1998. – №8. – С. 29-33.

3. Посылкина О. Направления совершенствования методологии финансового анализа // Вестн. Харьк. гос. политехн. ун-та: Исследование и оптимизация экономических процессов. – 1998. – Вып. 19. – С. 44 - 47.

4. Посилкіна О. Актуальні питання фінансового планування на підприємствах в ринкових умовах // Вестн. Харьк. гос. политехн. ун-та. – 1999. – Вып. 36. – С. 55-59.

5. Посылкина О.В. Перспективы создания финансово-промышленных групп в фармацевтической промышленности // Вестн. Харьк. гос. ун-та им. В.Н. Каразина: Экон. серия. – 1999. – Вып. 423. – С. 74-76.

6. Посылкина О.В., Сагайдак Р.В. Система управления запасами материальных ресурсов в условиях химико-фармацевтического производства // Вестн. Харьк. гос. политехн. ун-та: Технологический прогресс и эффективность производства. – 2000. – Вып. 1 – С. 79-82.

7. Посилкіна О.В. Напрямки удосконалення діагностики фінансового стану фармацевтичних підприємств в умовах їх інноваційно-інвестиційного розвитку // Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: Зб. наук. пр. – Х.: Основа, 2001. – С. 117-118.

8. Посилкіна О.В., Дубровіна Н.А. Дослідження залежності ефективності фармацевтичного виробництва від рівня інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства // Вісн. Харьк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна: Екон. серия. – 2001. – Вып. 535. – С. 131-139.

9. Клинико-фармацевтические подходы к оптимизации схем лекарственной терапии / И.А. Зупанец, Н.В. Бездетко, П.А. Бездетко, О.В. Посылкина, С.К. Шебеко // Клініч. фармац. – 2001. – № 3 – С. 3-7.

10. Посилкіна О.В. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості фармацевтичних підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – Вип. 125. – С. 16-24.

11. Посилкіна О.В. Методика аналізу фінансового стану фармацевтичних підприємств і моделювання їх фінансової стратегії // Економіка: проблеми теорії і практики: Зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – Вип. 134. – С. 117-125.

12. Посилкіна О.В. Дослідження особливостей інноваційно-інвестиційних процесів у фармації // Економіка: проблеми теорії і практики: Зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – Вип. 145. – С. 197-206.

13. Посилкіна О.В. Цінова політика фармацевтичних підприємств в управлінні операційним прибутком // Економіка: проблеми теорії і практики: Зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – Вип. 151. – С.140-147.

14. Посилкіна О.В., Дубровіна Н.А. Оцінка інвестиційної привабливості хіміко-фармацевтичних підприємств / Міністерство охорони здоров'я України, Український центр науково-медичної інформації і патентно - ліцензійної роботи: Метод. рек. – Х.: Вид-во НФаУ, 2002. – 36 с.

15. Посилкіна О.В. Фінансовий аналіз і діагностика діяльності хіміко-фармацевтичних підприємств / Міністерство охорони здоров'я України, Український центр науково-медичної інформації і патентно - ліцензійної роботи: Метод. рек. – Х.: Вид-во НФаУ, 2002. – 37 с.

16. Посилкіна О.В., Дубровіна Н.А. Оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу фармацевтичних підприємств і його впливу на ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності / Міністерство охорони здоров'я України, Український центр науково-медичної інформації і патентно - ліцензійної роботи: Метод. рек. – Х.: Вид-во НФаУ, 2002. – 35 с.

17. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В. Методика вибору постачальників субстанцій і матеріалів фармацевтичними підприємствами з урахуванням вимог логістичного підходу / Міністерство охорони здоров'я України, Український центр науково-медичної інформації і патентно - ліцензійної роботи: Метод. рек. – Х.: Вид-во НФаУ, 2002. – 29 с.

18. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В. Методика управління запасами на фармацевтичних підприємствах: Інформ. лист. – К., 2002. – 2с.

19. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В. Організація процесу складування матеріальних ресурсів на фармацевтичних підприємствах з урахуванням правил GSP і логістичного підходу: Інформ. лист. – К., 2002. – 2с.

20. Посилкіна О.В., Сагайдак Р.В. Управління запасами на фармацевтичних підприємствах / Міністерство охорони здоров'я України, Український центр науково-медичної інформації і патентно - ліцензійної роботи: Метод. рек. – Х.: Вид-во НФаУ, 2003. – 23 с.

21. Посилкіна О.В. Впровадження менеджменту витрат на хіміко-фармацевтичних підприємствах / Міністерство охорони здоров'я України, Український центр науково-медичної інформації і патентно - ліцензійної роботи: Метод. рек. – Х.: Вид-во НФаУ, 2003. – 23 с.

22. Посилкіна О.В. Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів у фармацевтичному виробництві / Міністерство охорони здоров'я України, Український центр на-

уково-медичної інформації і патентно-ліцензійної роботи: *Метод. рек.* – Х.: Вид-во НФаУ, 2002. – 23 с.

23. Посилкіна О.В., Глущенко В.В. Напрямки удосконалення політики управління дебіторською заборгованістю на фармацевтичних підприємствах // *Економіка: проблеми теорії та практики*: 36. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – Вип. 156. – С.150-159.

24. Посилкіна О.В. Методичні і методологічні підходи до оцінки ефективності інноваційних проєктів у фармацевтичній галузі // *Економіка: проблеми теорії та практики*: 36. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – Вип. 171. – С. 84-91.

25. Посилкіна О.В. Актуальні проблеми активізації інвестиційної активності фармацевтичних підприємств // *Досягнення сучасної фармації та перспективи її розвитку у новому тисячолітті: Матеріали V з'їзду фармац. України.* – 1999. – С. 247.

26. Посылкина О.В., Зайченко А.В. Методические проблемы фармакоэкономики // *Проблемы стандартизации в здравоохранении.* – 2000. – №4. – С. 88.

27. Посилкіна О.В., Дубровіна Н.А. Дослідження впливу інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств на ефективність інноваційних процесів // *Вісн. Черкас. інж.-техн. ін-ту.* – Вінниця – Симеїз, 2001. – С. 192-196.

28. Посилкіна О.В. Механізм генерування власних фінансових ресурсів фармацевтичних підприємств в умовах їх інноваційно-інвестиційного розвитку // *Підвищення ролі фінансових відносин у комплексному соціально-економічному розвитку регіону: Матеріали Всеукр. наук.-прак. конф.* – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2001. – С.99-100.

29. Посилкіна О.В. Методологічні і методичні підходи до оцінки ефективності інноваційних проєктів у фармацевтичній галузі // *Проблеми формування та реалізації інвестиційної стратегії господарюючого суб'єкта: Матеріали Всеукр. наук.-прак. конф.* – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2002. – С. 178-205.

30. Посилкіна О.В. Управління проєктними ризиками у фармацевтичному виробництві // *Здобутки та перспективи розвитку управління фармацевтичними організаціями в умовах ринкової економіки: Матеріали міжнар. наук.-прак. конф.* – Х.: Вид-во НФаУ, 2003. – С.36-39.

Крім названих вище друкованих робіт дослідження за темою дисертації відображені ще у 7 виданнях, статтях, тезах доповідей конференцій.

Посилкіна О.В. Інноваційно-інвестиційний розвиток фармацевтичного виробництва і проблеми його фінансового забезпечення. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора фармацевтичних наук за спеціальністю 15.00.01. – технологія ліків та організація фармацевтичної справи. – Національний фармацевтичний університет, Харків, 2003.

Дисертація присвячена науковому обґрунтуванню методологічних та методичних підходів щодо активізації інноваційно-інвестиційних процесів у фармацевтичному виробництві шляхом впровадження сучасних фінансово-економічних механізмів і побудови багатоканальної та багаторівневої системи їх фінансового забезпечення. Запропоновано інноваційну модель розвитку виробництва з урахуванням специфіки фармацевтичної галузі, обґрунтовано її

головні характеристики і принципи побудови. Розроблено організаційні засади впровадження стратегічного фінансового менеджменту на ХФП. Запропоновано модель створення в Україні фармацевтичної ПФГ. Доведено необхідність системного підходу до оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності ХФП. Запропоновано для цих цілей використання інтегрального показника інноваційно-інвестиційного розвитку, розроблено методику його вимірювання. Обґрунтовано концепцію управління інвестиціями в умовах фармацевтичного виробництва; розроблено галузеву методику оцінки інноваційно-інвестиційних проєктів.

Опрацьовано пріоритетні напрямки удосконалення управління власними фінансовими ресурсами ХФП в умовах їх інноваційно-інвестиційного розвитку. Теоретично обґрунтовано і розроблено методичні рекомендації з впровадження оптимальної моделі управління оборотними активами ХФП.

Ключові слова: інноваційна модель виробництва, інноваційно-інвестиційний потенціал, інноваційно-інвестиційний розвиток, фінансові ресурси, фінансовий стан підприємства, лікарський засіб, цінова політика, інноваційний проєкт, економічна, соціальна та бюджетна ефективність, інвестиційна привабливість підприємства, фармацевтичне виробництво.

Посылкина О.В. Инновационно-инвестиционное развитие фармацевтического производства и проблемы его финансового обеспечения. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора фармацевтических наук по специальности 15.00.01. – технология лекарств и организация фармацевтического дела. – Национальный фармацевтический университет, Харьков, 2003.

Диссертация посвящена научному обоснованию методологических и методических подходов активизации инновационно-инвестиционных процессов в фармацевтическом производстве в Украине путем внедрения современных финансово-экономических механизмов и построения многоканальной и многоуровневой системы их финансового обеспечения.

Проведен анализ современного состояния и тенденций инновационно-инвестиционных процессов в фармацевтической промышленности, исследованы их особенности, которые необходимо учитывать при создании адекватной рыночным условиям системы финансирования отрасли.

Обобщен опыт стран с развитой рыночной экономикой по использованию форм и методов государственного регулирования и стимулирования инновационно-инвестиционной деятельности предприятий, обоснованы перспективные инструменты государственной научно-технической политики в условиях рынка.

Предложена инновационная модель развития производства с учетом специфики фармацевтической отрасли; обоснованы ее главные характеристики и принципы создания. Сформирован категориальный аппарат инновационно-инвестиционного развития фармацевтического производства.

Разработаны организационные основы внедрения стратегического финансового менеджмента на ХФП. Проведена классификация потенциальных источников финансирования инновационно-инвестиционной деятельности ХФП в рыночных условиях, исследованы их

достоинства и недостатки, разработаны рекомендации по формированию оптимальной структуры.

Для достижения «инновационных прорывов» в отечественном фармацевтическом производстве предложена модель создания в Украине фармацевтической промышленно-финансовой группы.

Показано, что процесс формирования обоснованной инновационно-инвестиционной стратегии фармпроизводителей должен основываться на данных финансового мониторинга и финансовой диагностики. Впервые разработана методика интегральной оценки финансового состояния химико-фармацевтических предприятий и разработаны нормативные значения локальных и комплексных финансовых показателей по зонам качественной оценки.

Разработана методика оценки инновационно-инвестиционного потенциала ХФП, проведена кластеризация предприятий отрасли в зависимости от уровня этого показателя.

Доказана необходимость системного подхода к оценке эффективности инновационно-инвестиционной деятельности химико-фармацевтических предприятий. Предложено для этих целей использовать показатель инновационно-инвестиционного развития, разработана методика его измерения.

Обоснована концепция управления инвестициями в условиях фармацевтического производства: предложен комплексный подход к оценке и управлению инвестиционной привлекательностью ХФП; разработана отраслевая методика оценки инновационно-инвестиционных проектов с учетом их экономической, социальной и бюджетной эффективности и уровня рисков; усовершенствованы методологические и методические основы ценообразования на новые лекарственные средства с использованием фармакоэкономических подходов.

Разработаны научно-практические подходы управления собственными финансовыми ресурсами ХФП в условиях их инновационно-инвестиционного развития: предложена система управления затратами, базирующаяся на разработке бюджетов различного уровня и организации деятельности основных подразделений ХФП как центров ответственности; внедрены финансовые критерии оптимизации производственной программы; разработаны методические основы моделирования ценовой и ассортиментной политики предприятий с целью оптимизации их прибыли. Предложена эконометрическая модель зависимости затратно-эффективности фармацевтического производства от основных факторов.

Теоретически обоснованы и разработаны методические рекомендации по внедрению оптимальной модели управления оборотными активами ХФП, основанной на использовании современных информационных технологий и методов имитационного моделирования.

Ключевые слова: инновационная модель производства, система финансового обеспечения, инновационно-инвестиционный потенциал, инновационно-инвестиционное развитие, финансовые ресурсы, финансовое состояние предприятия, лекарственное средство, ценовая политика, инновационный проект, экономическая, социальная и бюджетная эффективность, инвестиционная привлекательность предприятия, фармацевтическое производство.

Posilkina O.V. Innovation – investment development of pharmaceutical manufacture and the problems of its financial providing.

Dissertations for competition of pharmaceutical science doctorate in speciality 15.00.01. – technology of medicine and organization of pharmacy. – National Pharmaceutical University, Kharkiv. 2003.

The dissertation is developed to science basing of methodological and methodic approaching to the making active the innovation – investment processes on pharmaceutical manufacture by means of introduction the modern financial – economical mechanisms and constructions of multi-channel and multi-level system of its financial providing. There has been offered the innovation model of manufacture development with taking into consideration of pharmaceutical branch specific character, based its main descriptions and the principles of creation. There has been cultivated the organization bases of introductions of strategic financial management at the CFE. There has been offered the model of creation of pharmaceutical IFG in the Ukraine. There has been proved the necessity of system approaching to the evaluation of innovation-investment activity at the CFE effectiveness. There has been offered to use indicator of innovation – investment development for that purposes, cultivated the methodic of its measurement. There has been based the conception of investment management under conditions of pharmaceutical manufacture, has been cultivated the branch methodics of evaluation of innovation – investment projects. Then has been cultivated the science-practice approaching to management of proper financial resources at the CFE under conditions of its innovation – investment development. There has been based and cultivated in theory the methodical recommendation for introduction of optimal model of management of CFE proper assets.

Key words: innovation model of manufacture, innovation-investment potential, innovation-investment development, financial recourses, financial state of enterprise, medicine, price politics, innovation project, economical, social and budget effectiveness, investment attractiveness of enterprise, pharmaceutical manufacture.

